

6 1977
6. årg.
10kr.

RØDE FANE

TEMA:

SAMENE

**TIDSSKRIFT FRA
AKP(m-l)**

TIDSSKRIFT FOR KOMMUNISTISK TEORI OG DEBATT

RØDE FANE

TIDSKRIFT FOR KOMMUNISTISK TEORI OG DEBATT

Redaktør og ansvarlig utgiver: Knut Johansen

Redaksjon: RØDE FANE, Forlaget Oktober.

boks 6875, St. Olavspl., Oslo 1

Distribusjon: RØDE FANE, boks 2046, Grunerløkka,

Postgiro: 2 20 84 78

Abonnement: 50 kr. for ett år (6 nr.)

Trykt i offset hos A/SDuplotrykk

UTGITT AV AKP(m-l) NR. 6 1977 — 6.ÅRG. PRIS KR. 10

Innhold:

Fra redaksjonen: Full støtte til samenes nasjonale og sosiale frigjøringskamp. s.	1
Samene og kampen for nasjo- nal frigjøring og revolusjon .. s.	3
1. Det nasjonale spørsmålet er nøkkelsspørsmålet for en revolu- sjonær samepolitikk. s.	4
2. Vitenskapelige undersøkel- ser og masselinja er vilkår for en rett politikk. s.	9
3. Noen punkter fra historia om den norske kolonialiseringa av Sameland. s.	10
4. Samene er en undertrykt nasjon. s.	14
5. Full støtte til samenes kamp for nasjonal og sosial frigjøring s.	18
6. Samene og sosialimperia- lismen. s.	22
7. Samene og dagskampen. s.	24
8. Klasseanalysen av det samiske folket. s.	26
10. Kritikk av AKP(m-l)s sameprogram. s.	29
Samenes dagskamp: Avvis den nye reindriftslova — Slå tilbake angrepene på den samiske kulturen. s.	31
Revisjonistpartiene SV og «NKP» retter sjåvinistiske angrep på samenes nasjonale kamp. s.	50

To dikt. s.	57
Nils Oskal, 19-årig same til Røde Fane: Skolen virker undertrykkende på samisk ungdom. s.	58
Olav Nordrås roman «Rød Høst»: Viktig dokumentar- roman om Kautokeino- opprøret. s.	60
Kautokeino-opprøret: Fra religiøs vekkelse til nasjonal oppstand. s.	66
Klassikerne om det nasjo- nale spørsmålet. s.	74
Pål Steigans tale på fest- møtet for Oktoberrevolu- sjons 60-års jubileum: Erfaringene fra Oktober- revolusjonen i 10 punkter s.	88
Duell mellom Pål Steigan og Molde SV: Sovjet i dag — sosialimperialisme eller overgangssamfunn? s.	97
Utkast til faglig mani- fest: Behandlinga av arbeideraristokratiet må bli skarpere. s.	108

Fra redaksjonen:

Vi har beklageligvis nok en gang måt-
tet utsette «Frierbanden» del III.

FULL STØTTE TIL SAMENES KAMP FOR NASJONAL OG SOSIAL FRIGJØRING

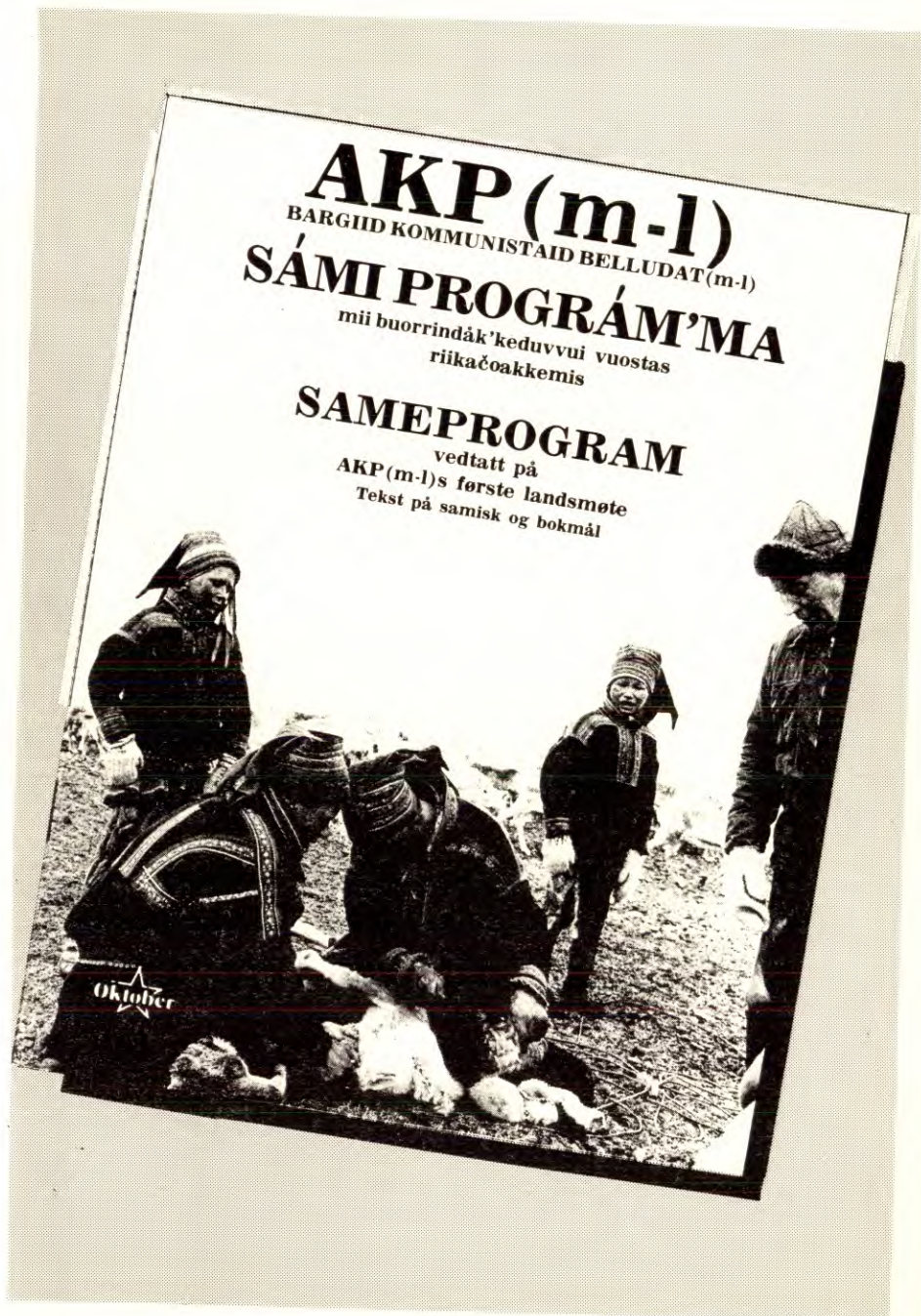
Den nasjonale og sosiale undertrykkinga av samene blir stadig hardere. Det norske borgerskapets assimilering- og koloniseringspolitikk truer den samiske nasjonen på alle områder. Angrepene som den norske staten og borgerskapet retter mot samene, det være seg forsøket på å innføre ny reindriftslov eller de stadige framstøtene mot det samiske språket og kulturen, er et ledd i den norske imperialismens forsøk på å likvidere den samiske nasjonen.

Undertrykking avler motstand, vi har derfor de senere åra sett en oppblomstring i det samiske folkets kamp for nasjonal og sosial frigjøring. Den seierrike kampen mot forsøkene på å demme ned store samiske områder i Masi i 1971 er et utmerket eksempel på at det nytter å slå den norske imperialismens angrep tilbake hvis motstanden er militant og godt organisert. Dette er viktige lærdommer å ta med seg i tida som kommer.

AKP(m-l) er partiet til arbeiderklassen og det arbeidende folket i Norge. Det betyr at det ikke bare er et parti for nordmenn, men at det er partiets plikt å stille seg i spissen for kampen til undertrykte i Norge fra alle nasjonaliteter. Partiet har et særlig ansvar overfor samene som en undertrykt nasjon underlagt norsk imperialisme. At partiet er seg dette ansvaret bevisst kommer bl.a. til uttrykk ved at det har et eget sameprogram som ble vedtatt på partiets første landsmøte i 1973.

Dette nummeret av Røde Fane er et forsøk fra partiets side på å forbedre og utdype samepolitikken. Artiklene i dette nummeret er skrevet av kamerater i og utafor redaksjonen og de står for signaturenes regning. De er alle skrevet av nordmenn, dette er en begrensning fordi samene sjølsagt best kjenner sine egne forhold. Det vil derfor ganske sikkert være mangler ved artiklene. Vi vil oppfordre samer og nordmenn til å gå kritisk gjennom artiklene og sjøl delta i diskusjonen om samefolkets kamp. Finner du faktiske feil i framstillingene, er du ueinig i våre standpunkter, skriv til Røde Fane slik at vi kan få igang en diskusjon om disse spørsmålene.

Redaksjonen

Samene – kampen for nasjonal frigjøring og revolusjon

Denne artikkelen tar opp det prinsipielle grunnlaget for AKP(m-l)s samepolitikk. Den legger fram partiets syn på en revolusjonær politikk for samenes nasjonale og sosiale frigjøring. Den går grundig inn på marxist-leninisters holdning til det nasjonale spørsmålet, går gjennom samisk historie og viser hvordan undertrykkinga mot den samiske nasjonen gir seg utslag i dag. Videre tar den opp sosialimperialismens trusel og den moderne revisjonismens forsøk på å føre samenes kamp på avveier. Behovet for en grundig klasseanalyse blir reist og den forklarer hvorfor det er det kommunistiske partiet, AKP(m-l)s plikt å stille seg i spissen for samenes kamp, samtidig som den tar opp noen mangler ved partiets nåværende sameprogram.

1. Det nasjonale spørsmålet er nøkkelspørsmålet for en revolusjonær samepolitikk

Når vi kommunister skal ta stilling til samenes kamp og utforme en revolusjonær samepolitikk, så er det umulig å komme utenom at det nasjonale spørsmålet er et nøkkelspørsmål.

Sjelden har den borgerlige offentligheten, i form av alle mulige slags bladsmørere, jurister, historikere, statsbyråkrater, revisjonistiske «ideologer» og borgerlige politikere, forkludra et spørsmål mer enn nettopp det nasjonale spørsmålet. Dette henger sjølsagt sammen med at nasjonal undertrykking er et lovmessig produkt av kapitalismen og imperialismen. Følgelig er det av aller største betydning for borgerskapet i en undertrykkernasjon å spre mest mulig sjåvinistisk propaganda for å rettferdiggjøre sin egen nasjonale undertrykking.

Det er om å gjøre å forgifte massene i undertrykkernasjonen med borgerlig nasjonalisme, sjåvinisme og rasisme, og spre forvirring, resignasjon og kapitulasjon blant massene i den undertrykte nasjonen.

Videre er det viktig å være klar over at revisjonismen i sitt forsvar av imperialismen og sosialimperialismen nettopp ser det som viktig å forkludre det nasjonale spørsmålet. Her benytter revisjonistene ofte «radikale» fraser for å føre kampen for nasjonale krav og den nasjonale suvereniteten inn i bakevja. Et aktuelt eksempel på dette er alt ståket deres om at det er «borgerlig» å reise kampen for forsvar av den nasjonale suvereniteten på Svalbard mot ekspansjonismen til den

sovjetiske sosialimperialismen.

Den samme reaksjonære linja til den moderne revisjonismen kommer også klart till uttrykk i holdninga til den tredje verdens kamp mot imperialismen og sosialimperialismen. Nok et eksempel er det svarte «NKP» og SV-ledelsens støtte til invasjonen i Zaire i april. Med frase-radikalt prat om at det er riktig å gå imot den «reaksjonære Mobutu», støtta de sosialimperialismens forsøk på å knuse Zaires nasjonale suverenitet og sjølrådere rett ved hjelp av leiesoldater. Det er viktig innledningsvis å ha klart for seg at disse standpunktene ikke er tilfeldige, men et resultat av revisjonismens kontrarevolusjonære teorier om det nasjonale spørsmålet og et resultat av deres rolle som agentur for den sovjetiske sosialimperialismen.

Denne kampen mellom opportunisme og marxisme i det nasjonale spørsmålet er ingen ny kamp. Tvert om har marxismen-leninismens teori på det nasjonale spørsmålets område utvikla seg gjennom skarp og langvarig kamp mot opportunisme og revisjonisme helt siden marxismen blei grunnlagt.

Marx kjempa for at de engelske arbeiderne skulle kjempe mot Englands underkuing av Irland og den irske nasjonen. Han sa at dette var et vilkår for at det engelske proletariatet skulle bli i stand til å gjennomføre en egen sosialistisk revolusjon. Marx retta seg dermed skarpt mot opportunisten Proudhon, som hevda at kamp for nasjonale krav var «uforenlig

med den sosiale revolusjon».

Lenin førte kamp mot opportunisten

Lenins kamp mot sosialimperialismen i den 2. internasjonale er et annet eksempel. Lenin førte skarp kamp mot opportunistene i de imperialistiske stormaktene som støtta sitt «eget» borgerskap i den imperialistiske krigen.

Han fordømte kraftig opportunistenes og revisjonistenes støtte til sitt «eget» borgerskaps jag etter kolonier, og deres motstand mot nasjonale oppstander og kriger fra de undertrykte nasjonene i Europa. Lenin anså kampen mot opportunistene og revisjonistene på det nasjonale spørsmålets område som svært viktig for revolusjonen. I denne forbindelsen sa han bl.a.:

«Den eneste marxistiske linje i verdens arbeiderbevegelse er å forklare for massene at det er uunngåelig og nødvendig å bryte med opportunisten, å oppdra dem til revolusjonen ved å føre en skånselløs kamp mot opportunisten, å utnytte krigens erfaringer til å avsløre den nasjonal-liberale arbeiderpolitikken skjensler, og ikke skjule dem». (Fra «Imperialismen og splittelsen i sosialisme», «Marx-Engels Marxisme», Oktober Forlag, 1977, s. 238).

Stalins resolute kamp mot trotskismen i spørsmålet om linja overfor fascismen/nazismens vold mot den nasjonale sjølråderetten, er også et viktig eksempel. Stalin forsvarte linja om at det var rettferdig og nødvendig at alle folk som ble angrepet av den tyske, japanske og italienske imperialismen skulle gjøre motstand og forene alle krefter som kun-

Det nasjonale spørsmålet er grunnleggende i forståelsen av samefolkets kamp. Dette spørsmålet blir stadig forkludra av revisjonistene, som bl.a. støttet invasjonforsøket mot Zaire i april i år. Massene i Zaire var ikke i tvil og krevde alle fremmede tropper ut. Her fra et masse møte i Kinshasa den 20. april.

ne forenes i denne kampen. Dette var et kraftig slag mot trotskistenes sabotasje av motstandskampen mot fascismen under påskudd av å «kjempes for den sosialistiske revolusjonen».

Mao Tsetung avslørte nådeløst Krustsjov og den moderne revisjonismens sabotasje av de undertrykte nasjonenes kamp mot imperialismen. Mao sto i spissen for kampen mot den moderne revisjonismens sabotasje av de nasjonale frigjøringsbevegelsene. Han gjorde det helt klart at kampen til de undertrykte nasjonene i Asia, Afrika og Latin-Amerika mot imperialismen, er en helstøpt del av den proletariske sosialistiske verdensrevolusjonen.

Gjennom den store historiske kampen på det nasjonale spørsmålets område, har proletariatet meisla ut en djup, allsidig og revolusjonær teori. Når vi skal undersøke og utforme ei revolusjonær linje i same-spørsmålet, så kan dette bare skje på grunnlag av denne teorien. Dette er et vilkår for at samefolkets kamp skal kunne føres fram til full nasjonal og sosial frigjøring.

Samene utgjør en egen nasjon

I motsetning til hva borgerskapet og revisjonistene i «NKP» og SV-ledelsen hevder, er det vårt utgangspunkt at samene utgjør en egen nasjon, som borgerskapets diktatur i Norge, Sverige, Finland og Sovjet undertrykker. Samene er fratatt alle rettigheter. Først og fremst er de fratatt den nasjonale sjølråderetten, dvs. retten til egen statlig eksistens, om de ønsker det. Dermed er de også fratatt retten til å bestemme over sine egne områder, sin egen økonomi osv. Dersom vi ikke forstår dette, er det umulig å utforme en virkelig revolusjonær samepolitikk som kan få oppslutning blant de breie massene av det samiske folket.

Vi skal i denne artikkelen konsentrere

oss om samene i Norge. Dette dreier seg også om flertallet av den samiske nasjonen. Som utgangspunkt for en nærmere undersøkelse av det samiske folkets situasjon innfor den norske staten, fremmer vi følgende påstand:

Samefolket i Norge i dag er undertrykt som nasjon av det norske borgerskapets stat og de er frarøva nasjonal sjølråderett. De blir systematisk utplyndra av norsk imperialismen, og er utsatt for en politikk som har til hensikt å likvidere den samiske nasjonen i Norge, bl.a. gjennom en systematisk assimileringsspolitikk (fornorskningsspolitikk). Det norske borgerskapet benekter at samene utgjør en egen nasjon, og aksepterer overhodet ikke samenes nasjonale sjølråderett, dvs. retten til sjøl å bestemme åssen samene vil forholde seg til den norske staten, inklusive og opp til retten til løsrivelse som egen stat. Dette samme standpunktet (skjult som åpent) finner vi hos de moderne revisjonistene.

Men også blant norske arbeidsfolk og til og med blant revolusjonære, finner vi ideer om at samene ikke er en egen nasjon, og de forkludrer dermed det fundamentale spørsmålet om nasjonal sjølråderett for samene. Som eksempel kan vi trekke fram følgende argumentasjon: «Det er bare det samiske proletariatet som betyr noe. Dessuten er en proletar først og fremst proletar og ikke først og fremst same eller nordmann. Det er ikke det som er viktig.» På dette grunnlaget dukker det opp ideer som at når vi jobber blant og for proletariatet i Norge, så jobber vi også samtidig automatisk for det samiske folkets interesser. Sånne ideer fører lovmessig til uvilje mot å stille særegne kampoppgaver, utfra at samene er undertrykt som nasjon. Å anse det nasjonale spørsmålet som uviktig, og dermed unnlate å stille kampen for den nasjonale sjølråderetten i sentrum, skiller seg i prinsippet ikke fra

Sameenes bosettingsområde.

det åpne uttalte standpunktet om at samene ikke er noen egen nasjon, som dermed ikke har krav på nasjonale rettigheter.

Statlig sjåvinisme

Den åpne sjåvinismen til det norske borgerskapet kommer særlig til uttrykk når det argumenterer for at samefolket ikke har noe eget territorium og heller ikke rett til noe sånt. I Odelstingsproposisjon nr. 9 (1976) med framlegg til ny reindriftslov, argumenterer staten sånn: «Det er blitt påstått blant reindriftssamenes organisasjoner at reindriftssamene har en særrett til land og vann i reinbeitedistriktene fordi samene utgjør urbefolkninga i disse områder og fordi reindriftssamene har utnyttet områdene til sin reindrift, fiske med videre. Fra annet hold har det blitt hevdet at samenes påståtte særlige rett til disse områder ikke er begrensa til bare reindrifts-

samene, men tilkommer alle samer. Departementet vil for sin del bemerke at samenes utnyttelse av områdene til reindrift og fiske er av meget gammel dato. Det er imidlertid heller ikke tvilsomt at også andre norske borgere før historisk tid har hatt tilhold i områdene og til sitt behov utnyttet naturressursene». Videre heter det: «Den alt overveiende del av de områder i Finnmark fylke som brukes til reindrift er statseiendom. Statens eiendomsrett er av meget gammel dato og har vært alminnelig anerkjent.»

Her ser vi at den norske imperialismens talsmenn må gripe til dårlig begrunna løgner for å rettferdiggjøre den norske kolonialiseringa av samenes områder, og undertrykkinga av samenes nasjonale retter.

For det første er det en rein bløff, uten historisk grunnlag, å påstå at andre norske borgere har drevet næringsdrift i samisk område i såkalt før-historisk tid.

Stalin har behandla det nasjonale spørsmålet grundig.

Det eksisterte sjølsagt ikke noen norske borgere i førhistorisk tid da det ikke engang eksisterte noen norsk stat! Videre er det helt klart at samenes forfedre var enerådende i de nevnte områder og også i andre områder i nord, inntil den norske kolonialiseringa fikk full fart i vikingtida.

For det andre er pratet om at den norske statens eiendomsrett er «meget gammel og alminnelig anerkjent» vanskelig å karakterisere som annet enn sprøyt. Denne eiendomsretten er ikke anerkjent på annen måte enn gjennom ensidige lovvedtak fra den norske staten, og tidligere den dansk/norske krona. Den har aldri blitt akseptert av samene og den er sjølsagt heller aldri allment anerkjent av det norske proletariatet. Den lovgivninga som stadfester kolonialiseringa av samisk land, er kort og godt tvingi på samene fra den norske statsmaktas side. I samband med all kolonialisering kan undertrykkernasjonen sjølsagt komme og vifte med dokumenter om at dette er «bevist» på at de eier det og det landområdet. Akkurat det samme kunne imperialistene

gjøre i Kina når de fikk korrumperte og svake keisere, som ikke hadde noe makt å stille opp mot de imperialistiske herrnene, til å undertegne papirer der det sto at de hadde de og de rettene. Det stiller seg ikke i noen annen prinsipiell situasjon når det gjelder kolonialiseringa og rettsgrunnlaget for denne overfor den samiske nasjonen. Det norske borgerskapet har til og med ikke brydd seg med å få underskrifta fra noen samer.

Det kan sjølsagt hevdes at det er riktig at samene utgjør ei urbefolkning i Nord-Norge, men at «dette ikke nødvendigvis gjør dem til en nasjon med krav på nasjonale retter i dag.» Den eneste måten å besvare et sånt spørsmål vitenskapelig på, er å undersøke det teoretisk og faktisk.

Hva er en nasjon

Da må vi først stille spørsmålet: Hva skal det til for at ei gruppe mennesker utgjør en nasjon? Stalin har behandla dette spørsmålet grundig. I artikkelen «Marxismen og det nasjonale spørsmålet» (1913), sier han: «En nasjon er et historisk oppstått, stabilt samfunn av mennesker, forma på grunnlag av felles språk, territorium, økonomisk liv og psykisk egenart uttrykt i en felles kultur». (Verker, bnd. 2).

De faktorene som må være tilstede ifølge Stalin, er fellesskap i språk, økonomi, territorium og kultur. Stalin presiserer at alle disse kjennetegna må være tilstede, og de kan ikke isoleres fra hverandre eller benyttes enkeltvis for å bestemme en nasjon. Han sier i denne forbindelse:

«Det er tilstrekkelig at et eneste av disse kjennetegna mangler, og nasjonen opphører å være en nasjon» (s. sted).

For å undersøke spørsmålet om det eksisterer en samisk nasjon, som har krav på nasjonal sjølråderett, må vi undersøke hver enkelt faktor for å se åssen det er i

virkelighetens verden.

Det er viktig å merke seg at Stalin begyner sin definisjon med «historisk oppstått». For å få et rett bilde av hvorvidt samene utgjør en egen nasjon, må vi se på viktige punkt i samenes historie samtidig som vi sammenholder dette med åssen

situasjonen er i dag.

Vi skal derfor kort og skissemessig ta opp samenes historie, såvel som situasjonen i dag og sammenholde dette med de fire punktene til Stalin.

Men først noen ord om *metode*, før vi går over til å undersøke disse faktorene.

2. Vitenskaplige undersøkelser og masselinja er vilkår for en rett politikk

Vi kommunister er nødt til å innta absolutt vitenskapelig holdning når vi skal vurdere et samfunnsmessig problem og utforme politiske retningslinjer for dette området. Det er alltid nødvendig å gjøre så grundige undersøkelser som mulig, når vi skal uttale oss om et problem, gjøre beslutninger osv. Mao Tsetung sier: «Dersom du ikke har undersøkt et problem, vil du bli berøvet retten til å uttale deg. Er ikke dette altfor hardt? Slett ikke. Dersom du ikke har trengt inn i et problem, i dets nåværende fakta og i dets forutgående historie og ikke vet noe om det vesentlige i det, vil alt du sier om det, utvilsomt bli tull». (Fra «Bekjemp bokdyrkelsen», 1930).

Spesielt revisjonistene står for ei slik linje, som Mao her polemiserer mot. Revisjonismen har satt subjektivism og idealisme i system. For hva annet kan vi f.eks. kalle slike saker som at revisjonistene påstår det er «sosialisme» i Sovjet, uten å ta hensyn til det overveldende faktiske materialet om f.eks. *utbytting* som foreligger fra dette landet? Det er også uttrykk for det samme når f.eks. ulike,

revisjonistiske studentgrupper hevder at «bøndene er reaksjonære» uten å ha den minste faktiske kunnskap om småbøndenes situasjon i samfunnet i dag og rolla deres i klassekampen. I samespørsmålet er revisjonistenes subjektivism og idealisme spesielt grell. Tross alle fakta, nekter de å anerkjenne samenes nasjonale sjølråderett, og prøver å gjøre samefolkets kamp til et «utkantproblem» osv.

Vi kommunister må ta den motsatte holdninga. Til revisjonistenes idealisme, må vi si som Mao: «Det duger ikke! Det duger ikke! Du må undersøke! Du må ikke ke prate tull!».

Det norske borgerskapet, og dets stat, som utplyndrer samene og holder dem nede i nasjonal trelldom, har naturlig nok produsert en sann graut av fordommer og sjåvinistiske løgner om samenes historie, språk, kultur, økonomiske forhold, territoriale rettigheter osv., som vi kommunister ikke er uberørt av. Oppgava vår må være å rive vekk dette ideologiske tåkeprætet, som ikke har annen hensikt enn å skjule den norske herskerklassens forbrytelser overfor samene. Til og med

såne saker som statistikk som angår samene, er atskillig mer upålitelig enn det som er vanlig her i landet. Derfor er det viktig at vi vurderer samespørsmålet på grunnlag av så mange *egne* undersøkelser som råd.

Vårt formål med å undersøke samenes situasjon er, liksom med ethvert annet spørsmål i klassekampen, å utforme en revolusjonær politikk som kan sette massene i bevegelse. Formålet med de undertrykte klassenes og massenes undersøkelse av verden, er å forandre den gjennom revolusjonær praksis. Vi må derfor legge stor vekt på å undersøke hva samene sjøl mener om sin situasjon, sin kamp osv. På dette grunnlaget vil vi øke kunnskapene våre, vi vil kunne forbedre politikken vår og vi vil kunne teste den i forhold til praktiske kamperfaringer.

Mao Tsetung sier: «Vi må gå ut til massene, lære av massene, generalisere deres erfaringer, utlede av dem enda bedre og mer systematiske prinsipper og framgangsmåter og deretter gå ut til massene igjen, propagandere dem og oppfordre massene til å bruke disse prinsippene og retningslinjene i praksis, og løse massenes problemer og hjelpe dem å nå fram

til frigjøring og lykke».

Bare ved å bruke den marxist-leninistiske masselinja, som Mao her sammenfatter, på såvel undersøkelsene våre som på å sette resultatet av dem ut i livet, kan vi nå framgang for en revolusjonær politikk blant samene.

Det er fortsatt mange viktige saker vi kommunister ikke har tilstrekkelige kunnskaper om når det gjelder den samiske nasjonens situasjon og kamp. Fortsatt har vi altfor tynt med erfaringer å vise til med å gå i spissen for og ta del i denne kampen. Men vi *har* gjort en god del undersøkelser, og vi har forma ut ei linje, formulert riktige og rettferdige kampkrav osv. Denne *politikken* er nedfelt i AKP(m-l)s Sameprogram, vedtatt på Landsmøtet i 1973. Dette programmet er i hovedsak et korrekt program, men det har og viktige feil og svakheter. Vi trur mye viktig nytt materiale blir lagt fram i denne og andre artikler i dette nummeret av Røde Fane, og hensikten må være bl.a. den å utvikle en diskusjon for å avdekke såne feil og gjøre partilinja mer korrekt og enda mer egna som rettesnor for revolusjonær handling.

3. Noen punkter fra historia om den norske kolonialiseringa av Sameland

Det blir stadig mer materiale, som er egna til å belyse samenes eldste historie. Blant annet er helt ferske, arkeologiske funn i Norge svært interessante. Denne artikkelen vil imidlertid ikke komme inn på dette, da det er helt ferskt og tydligvis

vil bekrefte og ikke avkrefte det som vi trekker fram.

Av skriftlige kilder om samene, fins det materiale helt tilbake til ca. år 100. I den romerske historieskriveren Tacitus verk *Germania* (ca. år 98) omtales folk,

som åpenbart må være *samene*. Vi har også norrøne kilder, slike som de islandske sagaene (bl.a. om stormannen Torolv Kveldulvsson og hans skattlegging av samene i Norge) og slik som Øyvind Finnson Skaldaspilles «Håløygjatal» fra 900-tallet. Ei anna slik kilde er den nordnorske høvdingen *Ottars* beretning til Alfred den store av England fra slutten av 800-tallet. (Om de historiske kildene, se bl.a. I. Ruong, «Samerna», G. Gjessing, «Norge i Sameland» m.fl.)

På bakgrunn av det som fins av kilder kan vi slå fast at samene har ei svært lang historie, og at de utgjør urbefolkninga i nord-Skandinavia.

Innvandringa til og koloniseringa av samiske områder fra norsk område, tok antakelig til i urnordisk tid (antakelig på 300-tallet). Mye tyder på at innvandringa hadde utgangspunkt fra sør-vestlandet, der ryger og horder vandra inn og fordreiv deler av befolkninga. På dette tidspunktet var samene et halvnomadisk jakt og fangstfolk som ernærte seg av fjellet, viddene og sjøen. De befolka enorme områder i det nåværende Kola, Nord-Sverige, Nord-Finland og Nord-Norge. Samene levde under urkommunistiske produksjons- og samfunnsforhold på denne tida. Innvandrerne kom fra ulike småriker med skarp klassesdeling, under slavesamfunnets produksjons- og samfunnsforhold.

Innvandringa bygget på organisert våpenmakt

Det betyr at disse innvandrerne var leda av et aristokrati som støtta seg på organisert våpenmakt. På 6–700-tallet begynte de å opprette småstater eller jarledømmer. Det var en jarl som sto i spissen for og var høvding for disse småstatene. Navnet Hålogaland f.eks. kan føres tilbake til et sånt jarledømme. Det at de norske kolonisatorene på grunnlag av

*Tore Hund deltok i kolonialiseringa
av Sameland.*

slave-samfunnet var i stand til å utvikle primitive statsdannelser og dermed organisert voldsomakt, gjorde dem til farlige fiender for samene som levde i urfellesskapet uten statsdannelser og organisert voldsomakt. Det norske innvandreraristokratiet utvikla en kraftig ekspansjonisme. Håløygjarlenes virksomhet på 800-tallet er et eksempel på det. De ekspanderte til og med sørover, og tok over Trøndelag og deler av nord-vestlandet. Ladejarlene var etterkommere til Håløygjarl-slekta. De norske stormenna og kolonialistene begynte med utgangspunkt i det landet de hadde okkupert fra samene i nord å plyndre samene økonomisk. De krevde inn noe som på norrønt het finnskatt og flere av stormenna tok samiske slaver. Dette holdt på

gjennom hele vikingetida. Eksempler på sånne stormenn som vi kjenner til og helt sikkert veit eksisterte, var folk som Hårek på Tjøtta, Torolv Kveldulvson, Tore Hund og andre.

Fra omkring 900-tallet blei finnskatt (noe som i realiteten bare er ei omskriving av røving av skinn og andre jaktbytter fra samene) monopolisert av de norske kongene.

Stadig mer av samenes land blei kolonialisert, etter hvert oppover hele Finnmarkskysten. Det kom til å gå flere hundre år før den norske befolkninga kom i flertall i Troms og Finnmark sett under ett. I «Finnmarkens amt» bodde det så seint som i 1805 ikke mer enn 1590 nordmenn. Det betyr at det på denne tida fortsatt levde et stort flertall samer i dette området.

Styrkinga av den dansk-norske kongemakta i og med innføringa av eneveldet på 1600-tallet og den statsbeskytta utviklinga av handelskapitalismen, skjerpa den økonomiske utplyndringa av samefolket. Den førte til at enda mer samisk territorium blei kolonialisert. På den tida var det fremdeles jakt, fiske og fangst som var hovednæringa. Sjøsamene var den største gruppa blant samene, dvs. større i antall enn fjellsamene.

Prisfall og økt skattebyrde

Den beinharde skatterøvinga av same- ne, kombinert med sterkt prisfall på fiske- og jaktprodukter, blei katastrofal for samene. Dette prisfallet var uttrykk for skjerpa utbytting, det var ikke noe «plutselig» og spontant prisfall. Prisene blei ensidig fastsatt fra de dansk/norske handelskapitalistenes side. Den økte skattebyrden førte til kraftig fall i villreinbestanden. Skattlegginga fra kongen blei stadig mer grådig og det førte til at villreinen var i ferd med å bli utryddet. Det pressa samene til stor overbeskatning

av viltbestanden. Samene kunne ikke klare seg med villreinjakta. Ettersom fjellsamene i lang tid hadde kjent til åssen en skulle temme rein og kjente til åssen en skulle utnytte fjellviddene, så måtte de begynne å øke tamreinholdet. Tamreinholdet økte kraftig på 16—1700 tallet. Ut fra dette kan vi se at tamreinholdet opprinnelig var et produkt av den norske kolonialiseringa og skattlegginga. Men det er også viktig å være klar over at ganske mange samer ikke klarte denne overgangen til tamreindrift og de blei tvunget til å bli bofaste ved kysten. De måtte i stedet prøve seg med krøtterhold og fiske. Likefullt er det riktig å slå fast at fra denne tida av blei tamreindriften en sentral del av den samiske økonomien.

Lappekodisillen 1751

I 1751 blei de samiske områdene lemlestet ved at Danmark/Norge og Sverige/Finland dro riksgrensa mellom statene tvers gjennom Sameland i form av den såkalte Lappekodisillen. Sjøl om dette dokumentet betegner den endelige kolonialiseringa og oppdelinga av Sameland, så måtte regimene i de to statene gi store innrømmelser til reindriftssamene i form av en del særretter. Men samene som ikke dreiv med rein, blei knapt nok nevnt i dette dokumentet. En av bakgrunnene for dette var at nordmennene faktisk ikke var i stand til å utnytte fjellet. Samtidig var byråkratene i statsadministrasjonen klar over at samene var i stand til å utnytte disse ressursene. Av dette fikk de skatt, følgelig ga de en del konsesjoner nettopp til de samiske interessene som var knytta til reindrift. Den norske staten har siden jobba på spreng for å fjerne disse konsesjonene systematisk helt fram til i dag. De har ensidig sagt opp denne kodisillen og krevd å få egne konvensjoner med Sverige og Finland.

Framveksten av norsk kapitalisme

Framveksten og gjennombruddet for den norske kapitalismen på 1800-tallet førte til nye kraftige framstøt mot same-nes økonomi og det som var igjen av samisk-dominerte landområder. Allerede i 1826 kom det i gang gruvedrift etter kopper i Kåfjord ved hjelp av engelsk kapital. Dette blei seinere lagt inn under Sulithjelma. Etterhvert trengte gruvedrifta stadig fram i Finnmark, noe som representere farlige angrep på reindrifta, og som betydde rein utplyndring av naturressursene i samisk område uten at samene fikk noe som helst igjen av det.

Dette førte til at de økonomiske og sosiale kår blant samene blei svært dårlige, dårligere enn de noengang hadde vært. Samtidig begynte kapitalistene, dels av profittthensyn dels for å sløve de samiske massene, å pøse mest mulig brennevin inn i Sameland, og på bakgrunn av de elendige sosiale og økonomiske forholda fikk framveksten av den spesielle religiøse vekkelsen, Læstadianismen, stor betydning. Den hadde åpenbare progressive sider på den tida og uttrykte samenes motstand mot kolonimakta. Det er heller ikke noe merkverdig og heller ikke første gang i historia at religionen i virkeligheten uttrykker et slags politisk program. Situasjonen var ennå ikke moden for en bevisst samisk, nasjonal bevegelse med et klart formulert program.

Men det økte presset og de stadig forverra forholda førte til økt og stadig mer militant motstand fra samene mot kolonialismen.

Høydepunktet for denne motstanden var Kautokeino-opprøret i 1852. Dette var i realiteten et opprør mot undertrykkinga av samefolket og et sosialt opprør som retta seg mot de elendige levekåra, brennevinshandelen og alt det

som fulgte med denne. Oppstanden ble slått brutalt ned. Den norske voldsmakta besvarte opprøret med dødsdommer og henrettelser.

Også når det gjaldt saker som hvalfangst og fiske, gikk kapitalinteressene til stormangrep på de samiske næringene. Nettopp på dette tidspunktet var det at mange av de store rederiene sørp på etablerte seg. Et eksempel er hvalfangsten til Sven Føyn.* Han fikk faktisk monopol på hvalfangst i Finnmark i 1872, noe som la grunnlag for enorme profitter. I løpet av mindre enn en tredve-årsperiode blei det drept 27 000 enheter med hval i området.

Norske arbeidsfolk og i enda mindre grad sjøsamene, som hadde drivi hvalfangsten tidligere, fikk noe utbytte av denne i det hele tatt. Fiskerne i Finnmark blei da også mer og mer forbanna på utryddelsen av hvalen. Da lova om forbud av hvalfangst blei utsatt i Stortinget i 1903, gikk 1 500 Finnmarksfiskere til angrep på hvalstasjonen i Mehamn og jevna den fullstendig med jorda. Det var både samiske og norske arbeidsfolk som sto skulder ved skulder i den kampen.

Framveksten av norsk imperialisme

Det blei også starta en god del gruvedrift og kraftutbygging på denne tida. Hele denne utviklinga med gruvedrift, kraftutbygging og annen kapitalinntregning i stort omfang, er nært knytta til framveksten av den norske imperialismen. Den førte til ytterligere ekspansjon fra den norske kapitalen i de samiske områdene. Rundt århundreskiftet og fram til 1905, da Norge tilkjempa seg den nasjonale sjølråderetten, blei norsk sjåvinisme piska opp av borgerskapet for å rettfer-

* (Se G. Gjessing, «Norge i Sameland». 1973).

diggjøre nye imperialistiske framstøt mot samenes områder. I 1905 var rasismen og sjåvinismen verre enn noen gang før. I 1905 blei samisk undervisninga avskaffa ved lærerskolen i Tromsø. Kort tid før dette var det blitt innført lover som slo fast at bare de som snakka norsk hadde rett til å kjøpe og selge jord i Finnmark.

I Karlstad-forhandlingene blei det både fra Christian Michelsen og andre ledende borgere stadig snakka om den såkalte «lappetrafikken» som forhindra ei effektiv kolonisering av de nordlige områdene som kunne demme opp for faren fra øst.

Disse og andre framstøt var uttrykk for en aggressiv fornorskningspolitikk, som det norske borgerskapet satte inn etter århundreskiftet og som den norske imperialismen har ført konsekvent seinere.

Men den århundre lange kolonialiseringa fra Norge (samt Sverige, Finland og Russland) greide ikke å kvele samenes utvikling av et økonomisk fellesskap og utviklinga av andre faktorer som var nødvendige for å modne nasjonal bevissthet

(bl.a. samisk språk, kultur osv.).

For det første utvikla samene tamreindrifta kraftig, fram til slik vi kjenner den i dag. Vi kjenner til at andre folk har temt rein. Men samene er faktisk det eneste folket i verden som har temt rein i masseomfang, og slik lagt grunnlaget for en omfattende kjøttproduksjon. De samene som ikke greide å tilpasse seg tamreindriften, slo seg i hovedsak på næringer som jordbruk og fiske.

Samene utvikla også handel. Denne fikk et kraftig oppsving fra slutten av 1700-tallet, til tross for handelsprivilegiepolitikken til den dansk/norske statsmakta. Blant annet var samenes andel av Pomorhandelen på Russland stor, en handel som varte til langt inn på 1900-tallet.

Denne utviklinga var en vesentlig faktor for utviklinga av den samiske nasjonen. Men den norske kapitalen med statsmakta si i ryggen, undertrykte og forkrøpla oppkomsten av en sjølstendig, samisk handel.

4. Samene er en undertrykt nasjon

Det mønstret vi har vist i kolonialiseringa av samene i Norge, blei også samenes skjebne i Sverige, Finland og Russland. Om vi holder oss til Norge, så er det et ubestridelig faktum at den norske imperialismens undertrykkingspolitikk er et svært svart kapittel. Riktignok framstår dagens underkuings- og fornorskningspolitikk som mer «sivilisert» enn pratet fra embetsmennene på midten av 1800-tallet om «hedenske hunde». I

dag blir ikke samiske motstandere av kolonipolitikken henretta som i 1852. Men *innholdet* i politikken til dagens norske herskerklasse, er den samme som tidligere: å underkue den samiske nasjonen, skalte og valte med naturressursene og områdene dens osv. (innføringa av samisk i de tre første åra i grunnskolen i samiske områder, endrer ikke på dette).

Men for å vise at samene er en *nasjon*,

Reindrifta er grunnleggende når vi kan slå fast at samene har en felles økonomi, et av kriteriene i Stalins definisjon av en nasjon.

som undertrykkes, må vi gå tilbake til Stalins fire kriterier og sammenholde det med historia og samenes situasjon i dag.

Den harde kolonisering av Sameland har som gjennomgangen av historia viser, aldri greid å hindre utviklinga av en særegen samisk økonomi. I dag består denne hovedsakelig av den samiske reindrifta, det samiske jordbruket og viktige tilleggsnæringer som jakt, fiske og bær-sanking. Det er for øvrig typisk at den særskilte, samiske økonomien er under-utvikla, som et resultat av langvarig kolonialisme og underkuing.

Vi kan derfor *for det første* slå fast at samene har *en felles økonomi*. Den særegne reindrifta, som fortsatt spiller en svært viktig rolle for samene, er helt sentral i denne sammenhengen.

Samene har eget territorium

For det andre viser denne historiske

gjennomgangen at samene har hatt et eget territorium. En sak er at dette i dag er kløyd opp av fire kapitalistiske stater. Men til tross for at det i hundrevis av år har vært kolonialisert, så lever same-folket i dag i områder der de er i flertall, nemlig i de samiske kjerneområdene. I tillegg utgjør de betydelige mindretall i områder utenom dette. Store deler av Finnmark fylke må i dag regnes til det samiske kjerneområdet.

At norsk imperialisme har okkupert de samiske områdene, som den ennå ikke har greid å kolonisere fullstendig, er en annen sak. Det er uomtvistelig at samene fortsatt har et felles territorium. Bare i Norge er det større enn territoriet til en rekke eksisterende nasjonalstater, og det er rikt på ressurser.

Felles kultur og språk

Det er også ytterligere to kriterier som

må vurderes — felles kultur og felles språk.

Det er helt klart at samene har utvikla en felles kultur, som har årtusen gamle røtter. Den gir seg uttrykk i samisk kunsthåndverk, musikk, fortellertradisjon, litteratur osv. Til og med det norske borgerskapet innrømmer at det finnes en sånn kulturtradisjon.

Mot den oppfatninga om at det fins et eget samisk språk er det noen som hevder det vulgærfilosofiske argumentet at det egentlig ikke er ett, men «mange» same-språk. Dette argumentet er basert på at f.eks. nord-samer og sør-samer har vanskelig for å forstå hverandre. Dette er imidlertid ikke noe argument mot at det finnes et samisk språk, som i struktur, ordtilfang og konstruksjon utgjør en *enhet*. Dette er tilfelle uansett hvor store dialektskiller det er innafor dette språket. At det samiske språket er kløyvd i dialekter er ikke noe merkelig i det hele tatt. Hvilke språk er ikke det?

Sjøl sagt er det mulig å operere med en teori om at det har skilt seg ut flere samiske språk med tida. Men argumentet om at dialektskillene er store, er ikke noe argument for et slikt standpunkt. Blant annet kjenner vi fra Kina at folk som snakker sør-kinesiske og folk som snakker nord-kinesiske dialekter har hatt problem med å forstå hverandre. Men dette gir ikke noe grunnlag for å hevde at det «fins flere kinesiske språk».

Vår påstand er at det fins *ett* samisk språk, men med tildels skarpe dialektgrenser. Språk-historisk fins det fortsatt problemer når det gjelder å bestemme opphavet til samisk. Men det er helt på det rene at samisk er et finsk-ugrisk språk. Det har store likheter med østersjø-finske språk. Det er imidlertid mye som tyder på at likskapen med finsk snarere skyldes *felles opphav*, enn finsk påvirkning. Dessuten fins det ca. 3000 nordiske låneord i samisk.

Tre dialekter

Det synes å være enighet om at en kan skille ut tre store, samiske dialektgrupper: østsamisk, sentralsamisk, sørsamisk. (kilde: bl.a. Prof. I. Ruong. «Samerna», Stockholm, 1975).

Nordsamisk (del av sentralsamisk) snakkes ifølge Ruong av ca. 75% av *alle* samer. Denne dialekten ligger til grunn for den dominerende samiske skriftnormalen i Norge og Sverige, og bygger i hovedsak på Kautokeindialekten.

Når det gjelder dialektskillene, er det åpenbart at disse for en stor del har lett påvislige, historiske årsaker. Fra gammelt av har sambandet innafor de tre store dialektgruppene vært større, enn sambandet mellom dem. Videre har splittelsen fra kolonialismen og statsgrensene dens vært en viktig faktor. Dessuten har det faktum at det aldri har blitt oppretta en sjølstendig samisk stat, hemma planmessig språkrøkt. Samtidig har det samiske språket blitt kraftig undertrykt av herskerne i de forskjellige undertrykkernasjonene.

La oss igjen gå tilbake til samene i Norge. Samisk har vært forbudt i norsk skole siden 1880-åra, og fram til 1967. I 1905 blei samisk avskaffa ved Lærerskolen i Tromsø. Denne underkuinga av samenes språk har fortsatt til denne dag. Dette har ført til at det i dag fins et stort antall samer i Norge som aldri har fått opplæring i morsmålet sitt. Men det samiske språket har vært seiggliva, og har ikke latt seg utrydde. Derfor har samene i dag et felles språk, dvs. et felles middel til samkvem, til litteratur, til nasjonal bevissthet.

Denne gjennomgangen av noen viktige historiske fakta, viser at samene oppfyller alle kriterier som Stalin stiller for å kunne avgrense en egen nasjon. Dette dreier seg om en undertrykt nasjon, som sjøl sagt har blitt forkrøpla i utviklinga si. Kolonialismen og imperialismen frarøva

den nasjonal sjølråderett, dvs. *retten* til egen statlig eksistens, eget territorium osv.

Dermed har samene i Norge også blitt fratatt retten til sjøl å bestemme over egne områder, utnyttelsen av naturressursene i dem osv.

35 — 40 000 samer

Før vi ser litt på hva slags utslag denne underkinga av den samiske nasjonen gir seg i dag, skal vi kort gi noen tall om den samiske nasjonens befolkning. Det er rimelig å anta at det til sammen fins noe mellom 35 og 40 000 samer. Av disse bor noe over 20 000 i Norge, ca. 10 000 i Sverige, ca. 4 000 i Finland og ca. 2000 i Sovjet.

(Kfr. Ruong, «Samerna», «Samerne—ett folk i fyra länder»/L. Svonni (red.).).

For Norges del, utgjør samene flertallet av befolkninga i kommunene Kara-sjok, Kautokeino, Nesseby og Tana (for sistnevnte kommune opererer norsk statistikk ikke med samisk flertall, men det framgår til og med av kommentarene til det statistiske materialet at dette ikke kan være tilfelle). (kfr. SSB, Nye distriktstall nr. 4/76).

Forøvrig må det nevnes at det i f.eks. Sverige ikke er gjort noen folketelling av samene siden 1945, og de norske undersøkelsene som vi har vist til, er svært mangelfulle. Ikke minst slike forhold, viser at samene blir diskriminert på alle mulige vis.

Samene undertrykt og utbytta

Som et produkt av den nasjonale underkua stillinga si, er samene i dag undertrykt og utbytta på mange vis. De er fullstendig fratatt enhver råderett over de samiske områdene, og dermed frarøva de eldgamle rettene sine til jord, vann, bei-

ter. I Norge i dag opplever vi stadig at samiske områder eksproprieres, neddemmes osv. uten at samene engang får uttale seg om slike inngrep. Reindrifta, hovedstammen i den samiske økonomien, er fullt ut kontrollert av den norske staten. Det rettes stadig angrep på denne næringa fra statens side, angrep som truer å likvidere en sentral del av samenes livsgrunnlag. Utkastet til ny reindriftslov er et eksempel på dette.

Det drives i dag en hardhendt assimileringsspolitikk, eller fornorskningsspolitikk. Det foregår ei kraftig språkundertyping, ved at undervisningslitteratur ikke fins og ved at virkelig opplæring i samisk ikke blir gitt i skolen.

Et virkelig grelt eksempel på utplyndringa av samene og deres naturressurser, er den norske gruvedrifta. Denne har betydd systematisk rasering av samiske næringer. Det norske borgerskapet har sopt til seg enorme profitter. Biddjovagge gruver, der staten dro ut det de kunne av profitt på kortest mulig tid, uten at det knapt nok var en same som fikk arbeid der, er et typisk eksempel.

Når det gjelder kraftutbygging er det til nå gjennomført mer enn 100 reguleringer/inngrep i samiske områder. Dette har gjort stor skade for de samiske næringene, uten at samene sjøl har fått kompensert noe som helst.

Resultatet av denne politikken er at det nesten ikke har blitt reist nye arbeidsplasser i de samiske områdene, og arbeidsløsheten er i dag skyhøy blant den samiske befolkninga og ikke minst ungdommen.

5. Full støtte til samenes kamp for nasjonal og sosial frigjøring

Marxismen-leninismen er krystallklar på åssen proletariatet i en undertrykkernasjon skal stille seg til den undertrykte nasjonen. Allerede Marx slo fast at et folk kan ikke være fritt hvis det undertrykker et annet folk. Det norske folk kan derfor aldri gjennomføre sosialismen hvis ikke spørsmålet om å gjøre slutt på den nasjonale undertrykkinga av samene løses. Lenin slår også ettertrykkelig fast i alle sine verker som omhandler det nasjonale spørsmålet at kommunistene må anerkjenne *prinsippet om den nasjonale sjølråderetten*. Lenin sier: «Fullstendig likerett for alle nasjoner; nasjonenes rett til sjølbestemmelse; enheten til arbeiderne av alle nasjoner — slik er det nasjonale programmet som marxismen, erfaringene i hele verden og erfaringene i Russland lærer arbeiderne». («Nasjonenes rett til sjølbestemmelse» (1914), Utv.verker, bnd. 5 — Oktober Forlag).

Kommunistene er mot all form for *nasjonal undertrykking*. En viktig grunn til dette, er at slik underkuing er et hinder for den sosialistiske revolusjonen. Om dette sier blant annet Lenin følgende:

«Om proletariatet i en hvilken som helst nasjon gir den minste støtte til sitt eget borgerskaps nasjonale privilegier, vil det uunngåelig framkalle mistru blant proletariatet i en annen nasjon. Det vil svekke arbeidernes internasjonale klasse-solidaritet og splitte dem, til borgerskapets fryd. Det å forkaste retten til sjølbestemmelse eller til løsrivelse betyr i praksis uunngåelig støtte til den dominerende nasjonens privilegier.» (samme

sted)

Kommunistene støtter altså *ingen* nasjonale privilegier, fordi vi er *mot* enhver nasjonal undertrykking. Dette betyr at et kommunistisk parti ikke kan støtte ethvert nasjonalt krav, enhver nasjonal bevegelse. Slike krav og slike bevegelser som krever privilegier for borgerskapet i en nasjon, på bekostning av en annen nasjon går vi resolutt imot. Dette betyr at vi går mot enhver form for undertrykking av samene fra det norske borgerskapets side, på samme vis som vi f.eks. retter oss mot Sovjets angrep på den norske sjølråderetten og sjølstendigheten.

Nasjonal sjølråderett

Utgangspunktet vårt kan ikke være prinsippet om «støtte til enhver nasjonal bevegelse», men støtte til nasjonal sjølråderett. Hva betyr nasjonal sjølråderett (eller sjølbestemmelsesrett)? Jo, ifølge marxismen betyr dette retten for enhver nasjon til å bestemme sin egen framtid, retten til løsrivelse og til egen statlig eksistens. Når en nasjon har erobra denne retten, så forutsetter sjølråderetten kamp for nasjonal suverenitet og sjølstendighet. Å akseptere en nasjons sjølråderett, må innebære å akseptere dens rett til å forsvare sitt territorium, til sjøl å bestemme over framtida si uten innblanding.

Kort og godt betyr nasjonal sjølråderett at enhver nasjon har *retten* til *sjøl* å ordne sitt forhold til andre nasjoner. Dette viser at vi ikke må blande sammen *sjølråderetten* med statlig råderett og sjølstendighet. Det er to forskjellige begre-

per. Men når det er sagt må det slås fast at det *ene* (sjølråderett) er ei forutsetning for det andre (nasjonal sjølstendighet). Det betyr omvendt at støtte til f. eks. samenes kamp for å bestemme over egne områder osv. innafor den norske staten i dag er viktig støtte til et sentralt ledd i kampen for nasjonal sjølråderett. Same- *ne sjøl* må ha retten til å avgjøre om de vil bestemme over sine områder innafor den norske staten, eller om de ønsker å rive seg løs og danne en egen stat. Dette må vi kommunister og det norske proletariatet støtte.

Dette betyr at AKP(m-l) og det norske proletariatet fullt ut må gå inn for det samiske folkets rett til sjøl å bestemme framtida si. Det må gjelde enten det samiske folket ønsker å løsrive seg eller de ønsker å forbli innafor den norske staten. Dette standpunktet må vi kommunister kjempe for å vinne oppslutning om både i

det norske folket og blant de samiske massene. Når det finnes ideer blant same- *ne* om å kapitulere for assimilering- og fornorskningspolitikken, da er det vår oppgave å gjøre det klart at det er en feilaktig linje og støtte alle tiltak for å utvikle deres egen nasjonale bevissthet.

Kamp mot all sjåvinisme

Samtidig må vi bekjempe all sjåvinisme hos de norske, arbeidende massene og alle ideer som går mot samenes sjølråderett. Vi må dessuten føre en konsekvent kamp for samenes rett til å bestemme over sine områder innafor den norske staten, uansett om de ønsker å løsrive seg eller ikke.

En slik politikk er en forutsetning for å fjerne mistru og konflikter mellom norske arbeidsfolk og samiske arbeidsfolk, for å styrke enheten mellom dem i kam-

Enheten mellom den norske arbeiderklassen og det samiske folket ble markert på en utmerket måte i denne støttedemonstrasjonen i Oslo for samenes kamp mot neddemming av Masi

pen mot den felles fienden: det norske borgerskapet.

Hva bør så samefolket i Norge gjøre for å oppnå full nasjonal og sosial frigjøring? Åssen må det samiske folkets frigjøringskamp føres? Dette er det sjølsagt samene som må avgjøre. Men etter som vi er det kommunistiske partiet, ikke bare til det norske proletariatet, men til alle undertrykte og utbytta i Norge, så er det riktig å legge fram ei linje for åssen kampen best kan føres.

Stalin legger i denne forbindelse fram følgende standpunkt, som historia har vist er korrekt: «En nasjon har retten til å arrangere sitt liv etter autonome linjer. Den har til og med retten til å adskille seg. Det betyr ikke at den bør gjøre det under alle tilhøve, at adskillelse eller autonomi overalt og alltid vil være fordelaktig for en nasjon, dvs. for dens flertall, dvs. for de arbeidende massene.» («Marxismen og det nasjonale spørsmålet»)

Etter min mening kan det skisseres to veier å gå for at samene kan oppnå full nasjonal frigjøring. Den ene er nasjonal frigjøringskamp under kapitalismens vilkår i Norge og Sameland. Det andre er gjennom en sosialistisk revolusjon i Norge. I AKP(m-l)s sameprogram heter det følgende:

«AKP(m-l) mener at det er først gjennom en sosialistisk revolusjon at det samiske folket kan oppnå full økonomisk og politisk frihet.» Politisk frihet i den sammenheng betyr ikke noe annet enn nasjonal sjølråderett, retten til å bestemme sin egen statlige skjebne og retten til egen statlig eksistens hvis de ønsker det. Dette standpunktet er korrekt. Utfra de nåværende forholda er den beste veien for samene fram til nasjonal og sosial frigjøring å alliere seg med det norske proletariatet og arbeidende folket for å gjennomføre en sosialistisk revolusjon. Et sosialistisk Norge vil legge alle vilkår til rette for nasjonal frigjøring for same-

ne.

Samene for svake for frigjøringskrig?

Enkelte har imidlertid argumentert feilaktig for et sånt standpunkt og i realiteten brukt argumenter som utelukker samisk sjølråderett. De har enten sett det som såkalt umulig å oppnå sjølråderett under kapitalismen eller de har konstruert «prinsipper» om at samene er for svake til å gjennomføre en sånn oppgave. Til dette er det å si at det for det første ikke er umulig å oppnå nasjonal frigjøring under kapitalismen. Norge løsreiv seg fra Sverige i 1905 da det herska kapitalistiske produksjonsforhold i begge landa. Kina oppnådde nasjonal frihet gjennom en nasjonal demokratisk frigjøringskamp mot Japan, den tyske nasjonalstaten blei oppretta under kapitalismens forhold osv. Å påstå at nasjonal frigjøring er umulig under kapitalismen er i virkeligheten et trotskistisk standpunkt som innebærer å fornekte det revolusjonære innholdet i undertrykte nasjoners kamp mot nasjonal undertrykking og for politisk frihet og nasjonal sjølråderett.

For det andre er det ikke i samsvar med marxismen-leninismen-Mao Tsetungs tenkning å hevde at noe folk er «for svakt» til å frigjøre seg.

Enhver rettferdig sak vil kunne seire, sjøl om fienden virker overlegen, dersom linja for kampen er korrekt. Å hevde noe annet er revisjonistisk kapitulasjonisme. Hvorfor er det da sånn at samenes vei til frigjøring må gå gjennom den sosialistiske revolusjon i allianse med proletariatet og folket i Norge? Etter mi oppfatning er grunnen denne:

For det første har det norske borgerskapet betydelig overlegne maktmidler i utgangspunktet. En felles kamp, med felles mål, vil gi atskillig større styrke for såvel den nasjonale frigjøringa for same- ne, som for den sosialistiske revolusjonen

i Norge.

For det andre er den norske imperialisme kraftig på offensiven for å gjøre slutt på samene som egen nasjon. Dersom samene skulle lykkes i å tilkjempe seg sjølråderett, mens det ennå er borger-skapets diktatur i Norge, så vil den norske staten representere en konstant trusel mot samisk sjølstendighet.

For det tredje eksisterer det, sjøl om samisk økonomi er underutvikla, kapitalistiske samfunns- og produksjonsforhold blant samene. Følgelig står det ikke på dagsorden å knuse føydale/ halv-føydale forhold, som kombinert med imperialistisk underkuing, stiller en nydemokratisk revolusjon på dagsorden. For samene er det også nødvendig å gjennomføre en sosialistisk revolusjon for å oppnå sosial frigjøring.

For det fjerde. Det eksisterer mot-sigelser mellom det samiske og det norske folket. Men disse motsigelsene er ikke av en sann karakter at det må en løsrivelse til for å løse dem. På dette grunnlaget vil en sosialistisk revolusjon i allianse med det norske proletariatet og folket være den beste veien å gå for samene i kampen for å oppnå full nasjonal og sosial frigjøring.

Samene må sjøl bestemme over framtida

Hva så etter en seier i den sosialistiske revolusjonen? Marxisme-leninismens klassikere er helt entydige og peker på at proletariatets diktatur ikke kan påtvinges noen andre. Samtidig er vi imot oppsplitting av sosialistiske stater. Derfor må det sosialistiske Norge absolutt hevde det samiske folkets rett til sjøl å bestemme framtida si. Partiets sameprogram hevder at dersom det samiske folket under disse vilkåra ønsker å opprette en egen stat enten på den norske statens territorium, eller som det heter: «ved en gjenforening med de tre andre delene av det

samiske folket, skal ikke den norske sosialistiske staten med makt stille seg i veien for dette rettmessige kravet.» Videre heter det: «Dersom det samiske folket etter den sosialistiske revolusjonen ønsker å forbli innafor den norske nasjonalstaten, vil AKP(m-l)s politikk være prega av at samene i alle samfunnmessige, ideologiske og moralske forhold skal være likestilt med nordmenn.» Videre peker programmet på at vår politikk vil være prega av at samene som folk har krav på en rekke særretter, og det samiske folket skal ha sjølbestemmelse i de samfunnmessige forhold det måtte ønske det.

I «Marxismen og det nasjonale spørsmålet» drøfter Stalin flere forskjellige muligheter å løse det nasjonale spørsmålet på i tilfeller der det er ugunstig med løsrivelse, dvs. opprettelsen av en egen stat. I denne forbindelsen sier han bl. a.: «regional autonomi er et vesentlig element i løsnings av det nasjonale spørsmålet».

Vårt standpunkt er at samefolket bør forbli innafor den sosialistiske, norske staten. Dette vil tjene både det samiske og det norske proletariatet. Men samtidig må det tas hensyn til samenes nasjonale retter.

Gjennom utstrakt regionalt autonomi for samenes område innafor den sosialistiske staten, vil den samiske nasjonen stilles helt fritt i den felles kampen med det norske folket for å bygge sosialismen. De vil hele tida ha full nasjonal frihet.

6. Samene og sosialimperialismen

Dette er et svært viktig spørsmål av flere grunner. For det første fordi den delen av den samiske nasjonen som utvilsomt er hardest undertrykt i dag, er den som lever i Sovjet. For det andre på grunn av den strategiske situasjonen i nord og krigsforberedelsene til sosialimperialismen. For det tredje på grunn av kampen mot revisjonismen i same-spørsmålet. Skjønmmaling av samenes situasjon under sosialimperialismen er sentral i den revisjonistiske propagandaen og i linja deres.

Sovjet forbereder verdenskrig og nordkalotten er strategisk meget viktig for sosialimperialismen. Det skulle være nok her å minne om de betydelige styrkene som sosialimperialismen har midt i Same-land på Kola. Dette er en av livspulsårene til militærmaskineriet til sosialimperialismen, nemlig Murmanskbasen. Alle folk må forberede seg på truselen fra sosialimperialismen.

Sameland ligger i det aktuelle strategisk viktige området. Det understreker betydninga av at nettopp samene må utvikle en klar forståelse for truselen fra sosialimperialismen. Som proletarietets og alle undertryktes parti, er AKP(m-l) nødt til å ta særskilt alvorlig på oppgava å utvikle forståelsen for dette blant de samiske massene. Her er det viktig å være klar over et spesielt forhold. Sosialimperialismen vil helt sikkert forsøkte å utnytte motsigelsen mellom samene og den norske staten. De vil komme med demagogi om at Sovjet er «samenes naturlige venn» osv., for å få et bein innåfor, og for å åpne for sin egen ekspansjonisme.

For samene ville dette være en tragedie. De vil bli underlagt et fascistisk diktatur av Hitler-typen.

Videre har vi undertrykkelsen av same- ne i Sovjet. Lenin sa om Tsar-Russland at det var nasjonenes fengsel, og det har det blitt nok engang etter at de nye tsarene har kommet til makta i Sovjet. Det er et påviselig og meget viktig spørsmål som sjøl den borgerlige opinionen og pressa har greid å fange opp når det gjelder den aktuelle situasjonen i Sovjet. Nemlig at det pågår en storstilt kampanje for å spre stor-russisk nasjonalsjåvinisme for å russifisere alle andre nasjoner og nasjonale minoriteter i Sovjet. Og det er faktisk sånn at de antagonistiske motsigelsene som dette representerer er en av de kruttønnene som denne kolossen på leirføtter sitter på.

Samene likvideres som folk

Alt tyder på at de nye tsarene er i ferd med å likvidere samene som folk i Sovjet gjennom russifisering og tvang. Alle de framstega som samene oppnådde i det sosialistiske Sovjet under Lenins og Stalins ledelse er fratatt dem med kontrarevolusjonen i Sovjet. La oss se nærmere på noen fakta i denne forbindelsen.

På begynnelsen av 1900-tallet, under det gamle tsarregimet, var samene i ferd med å bli utryddet på Kola. Oktober-revolusjonen innebar et vendepunkt. Revolusjonen og sosialismen brakte raskt frigjøring og framgang for Kola-samene.

— I 1933 fikk samene eget skriftspråk på Kola. (se dosent K. Eidlitz, «Samerna

— ett folk i fyra länder»)

— I 1929 blei det første kollektivbruket for reindrift (kolchos), Røde Tundra, oppretta. Innen 1940 var kollektiviseringa avslutta, og det var oppretta 11 kollektivbruk av samer. Ved siden av reindrifta blei det utvikla fehold, fiske, forskning osv. Det blei bygd nye boliger.

I 1933 fantes det 7 samiske skoler, der undervisninga skjedde på samisk (samme sted). Samtidig blei det iverksatt en rekke kulturtiltak. Helsevesenet ble kraftig utbygd.

Åssen er situasjonen i dag? All undervisning i skolen foregår på *russisk*, samisk er radert ut av skolen. Fra 1959 blei kollektivbruka slått sammen til «statsbruk» under full kontroll av statsmakta til de nye tsarene. I dag er samene i mindretall på samtlige bruk. (samme sted)

De samme opplysningene er forøvrig

bekrefta en rekke ganger av folk som har besøkt Kola.

På grunnlag av dette og annet materiale kan vi slå fast at samene i Sovjet blir kraftig underkua og at planen til sosialimperialismen er å radere dem ut som eget folk.

Revisjonistene i Norge har skamrost den «behandlinga samene får under sosialismen i Sovjet». Blant annet viser de til «mønsterbruk» på Kola. Men at de nye tsarene har laget seg et glassmonter der de stiller ut «det lykkelige livet» under sosialimperialismen kan ikke endre på de kjensgjerningene som fins om underkuinga av samene.

Kampen mot sosialimperialismen, krigstruslene dens og underkuinga dens av samene, blir derfor et viktig punkt i samenes kamp. Å se bort fra dette, ville være en skjebnesvanger feil.

Samene må være på vakt mot truselen fra sosialimperialismen og lære av de blodige erfaringene andre folk har gjort med den aggressive supermakta. Bildet er fra invasjonen i Tsjekkoslovakia i 1968.

7. Samene og dagskampen

Jeg har allerede vært inne på den aktuelle situasjonen for samene i Norge. Partiets sameprogram slo allerede i 1973 fast hva kjernen i denne politikken går ut på. I AKP(m-l)s sameprogram heter det: «Den norske stat og monopolkapitalen har som mål å utsette det samiske folket. Vi er nå inne i en periode som vil bety liv eller død for samene som folk. AKP(m-l) vil så sterkt det kan støtte samenes krav om fulle politiske, sosiale, økonomiske og kulturelle rettigheter. Samene må sikres nasjonal likestilling med nordmenn. Dette kan bare innfris ved at samene får innfridd de rettigheter samene har krav på som folk. Vi kan ikke på noen måte godta noen form for assimileringsspolitikk som er i strid med det samiske folkets egne interesser. AKP(m-l) vil motarbeide alle sjåvinistiske strømninger fra nordmenn overfor samer. Forbindelsen mellom det samiske og det norske folket må baseres på gjensidig solidaritet og respekt. AKP(m-l) vil arbeide for at støtta til det samiske folket blir en uadskillelig del av det norske proletariats oppgaver.»

Når vi diskuterer dagskampen til det samiske folket i Norge så må de kampsakene vi stiller opp utformes med det siktemålet å utforme en taktikk for samenes nasjonale frigjøring. Fordi vårt utgangspunkt er at samene er nasjonalt undertrykt av norsk imperialism, må dagskampen tjene til å reise kampen mot den nasjonale undertrykkinga. På den andre sida, hvis vi ikke holder fast ved det nasjonale spørsmålet i utgangspunktet, så vil dagskampen kunne degenerere til perspektivløs reformisme og nederlagspolitikk. Det hjelper ikke at

flyttsamene får enkelte konsesjoner fra den norske staten hvis prisen for at ingen andre skal få ta opp reinlav er at staten skal få fortsette politikken med å likvidere den samiske nasjonen.

Hva er det som utgjør de viktigste aktuelle kampsakene for samene? Om vi legger politikken til borgerskapet med hardhendt assimilering og fornuksningspolitikk til grunn for å finne ut hva som er de viktigste angrepa, så vil vi måtte trekke følgende konklusjon:

For de første har vi framlegget til ny reindriftslov. Den er lagt fram i odelsingsproposisjon nr. 9 i oktober 1976. Det er typisk for den norske borgerlige sjåvinismen at lovframlegget ikke forelå på samisk når det blei presentert. Dette møtte da også så stor motstand blant samene at staten blei pressa til å gå med på å oversette den til samisk før lova blei vedtatt. Dette er sjølsagt viktig, men det er ikke annet enn en taktisk retrett fra det norske borgerskapet og den sosialdemokratiske regjeringa. Når det gjelder kommentarene som var innhenta fra de forskjellige organisasjoner så er det med noen få unntak sånn at de osar av sjåvinisme og rasisme, og fullt og helt uttrykker standpunktet om at samene må likvideres som nasjon.

Reindriftslova må avvises

Innholdet i det angrepet på samenes økonomiske og nasjonale interesser, som reindriftslovframlegget representerer, vil på ny bli konfrontert samene. Lova skal erstatte reindriftslova av 1933. Hva er det staten og den sosialdemokratiske regjeringa ønsker med den nye lova?

De vil redusere antallet med reindriftsutøvere, sannsynligvis med bortimot 50%, og fornorske dem som skal presses ut av næringa. De vil ha reindriftsutøvere som passer til den modellen eller det idealet som staten har satt opp, nemlig et lite antall store reindriftssamer som passer inn i dette rasjonaliseringsopplegget.

Videre innrømmer de reindriftssamene noen særretter i reinbeiteområdene, men de polemiserer meget kraftig mot at det fins noen eksklusive *samiske retter* i de samiske kjerneområdene. De ønsker å gå nok et skritt for å frata samene rett til eget territorium. Det går klart fram av dette lovframlegget. De ønsker å redusere samespørsmålet til et museumsspørsmål, nemlig ved å hevde at det i hovedsak er et kulturspørsmål. De går inn for at reindrift bare skal være tillatt å drive som hovednæring. Dette er rein splittelsespolitikk, som går på å sette dem som har

reindrift som hovednæring opp mot dem som har det som binæring.

De går inn for å opprette en ny type klassesamarbeidsorganer for å administrere drifta av denne lova, såkalte områdestyrever som skal utpekes av fylkestinget. På denne bakgrunnen kan vi slå fast at kampen mot den nye reindriftslova blir ei svært viktig oppgave i tida framover.

For det andre har vi truslen fra de store kraftutbyggingene i de samiske områdene. Spesielt viktig nå er å reise kamp mot utbygginga av Alta/Kautokeinovassdraget, og utbygginga av Skaidi.

For det tredje er problemene med den enorme arbeidsløsheten blant det samiske proletariatet ei stor kampoppgave. Åssen denne kampen skal føres må undersøkes og utredes nærmere. Vi skal ikke gå i detalj om dette her, fordi disse undersøkelsene fortsatt mangler.

Forsvar samisk kultur

For det fjerde gir det seg utfra den norske statens undertrykkelse av samisk språk, utdanning og kultur at dette må bli ei sentral kampoppgave. Vi må reise krav om og kjempe for opprettelsen av samiske kulturinstitusjoner. Krav om opprettelsen av samisk institutt i si tid var et korrekt krav. Vi må reise krav om skikkelig samisk opplæring i grunnskolen — dvs. virkelige *samiske* skoler. Vi må kreve utbygging av institusjoner for høyere utdanning, yrkesopplæring osv. der det blir brukt samisk. Vi må reise kamp for utvikling av den nasjonale samiske kulturen.

Et annet spørsmål som også må understrekes i samband med de viktigste dagskampsakene, ja kampen mot undertrykking av samene i det hele tatt, er spørsmålet om norsk nasjonalsjåvinisme. Sann borgerlig gift fins i ganske stor utstrekning blant nordmenn, også i prole-

Samene må være på vakt mot forsøkene på videre kraftutbygging i de samiske områdene. Bildet er fra Reisavannet.

tariatet. Vi må se det som ei uhyre viktig oppgave å reise kamp mot det. At dette ofte kan være vanskelig, er åpenbart. Men vi kan ikke av den grunn unnlate å føre den kampen. Det er sikkert sårn at samenes eksklusive rett til å bestemme over naturressursene sine sikkert vil skape stor motstand også blant arbeidsfolk i f.eks. Finnmark og andre deler av Norge. Men vi må føre den kampen. Vi må tålmodig forklare folk at sjåvinismen er en skadelig tankegang som er egna til å gi fritt spillerom for undertrykking av samene, og som er til skade for det norske proletariatet sjøl.

Hva med separatisme?

På den andre sida er det mange som har bekymra seg over separatisme blant samene, at mange samer ikke vil forene seg med nordmenn i kampen. Til dette

må vi ha det helt klart for oss at det ikke kan være det norske proletariatets oppgave å skjelle ut folket i en nasjon som den norske staten undertrykker for separatisme. Det er ikke noe unaturlig at det oppstår separatisme i en undertrykt nasjon. Bare ved i praksis å kjempe resolutt for samenes sjølråderett, mot nasjonal undertrykking og sjåvinisme, kan grunnlaget for en virkelig klippefast enhet mellom det samiske folket og det norske folket legges.

Sjøl sagt er det sårn at splittelse svekker både det norske proletariatets og samenes revolusjonære kamp, men partiets oppgave må være å legge fram vår samepolitikk og kjempe for oppslutning om den. Polemikk mot separatisme innafor den samiske nasjonen må først og fremst bli ei oppgave for samiske kommunister og samiske revolusjonære sjøl.

8. Klasseanalysen av det samiske folket

Dette er et svært viktig spørsmål. Tidligere har vi hatt tendenser til å se «klasseløst» på den samiske nasjonen. Ei anna sak er at vi har hatt alt for dårlig materiale og vi har mangla undersøkelser. På grunn av den langvarige nasjonale undertrykkinga så er det fortsatt sårn at same-spørsmålet i hovedsak er et småbruker og jordbruksspørsmål. Dette gjelder både det samiske småbruket og reindrifta. En relativt større del av samene står i en småborgerlig og til dels halvproletarisk situasjon enn hva som er tilfelle for den norske befolkninga. Dette er fordi den samiske nasjonen er underutvikla, noe

som henger sammen med den langvarige undertrykkinga.

Størstedelen av de samiske jordbrukerne er småbrukere, og inntektene er svært lave. Tilsvarende er det med reindrifta. Denne store gruppa av småbrukere og rendriftssamer vil være svært viktig i samefolkets kamp.

Det fins og en samisk intelligensia. Denne er voksende, og må i all hovedsak vurderes å tilhøre folkets krefter.

Samtidig fins det åpenbart et samisk nasjonalt borgerskap. Dette er bl.a. mer velstående reineiere. Disse forholda må vi ta hensyn til i vår samepolitikk, når vi

skal utforme krav osv. Vi vil måtte utforme krav som må omfatte småborgerlige og tilmed borgerlige grupper blant same- ne, mens vi sjølsagt ikke vil utforme krav for borgerskapet i den norske nasjonen.

Det samiske proletariat

Det fins og et viktig samisk proletariat. I relativ størrelse er det mindre enn det norske (pga. underutvikling og lite industri) og det er mer spredd. I hovedsak finner vi det i reinslakteri, i handel, i fiske og transport. En stor del av det samiske proletariatet er pressa ut av samisk kjerneområde til arbeid i den norske industrien. Det samiske proletariatet må bli den ledende krafta i det samiske folkets kamp. De har grunnleggende interesse av såvel den nasjonale frigjøringa, som den sosialistiske revolusjonen.

Det fins en liten, men politisk viktig klikk av byråkrater som har til oppgave å fungere som den norske statens agenter blant same- ne. Disse står i en slags kompradorsituasjon, deres innflytelse og privilegerte stilling er fullt ut avhengig av den norske staten.

Hovedfienden til samene i Norge er det norske borgerskapet og dets leiesvenner.

Det samiske folkets allierte er det norske proletariatet og det arbeidende norske folket.

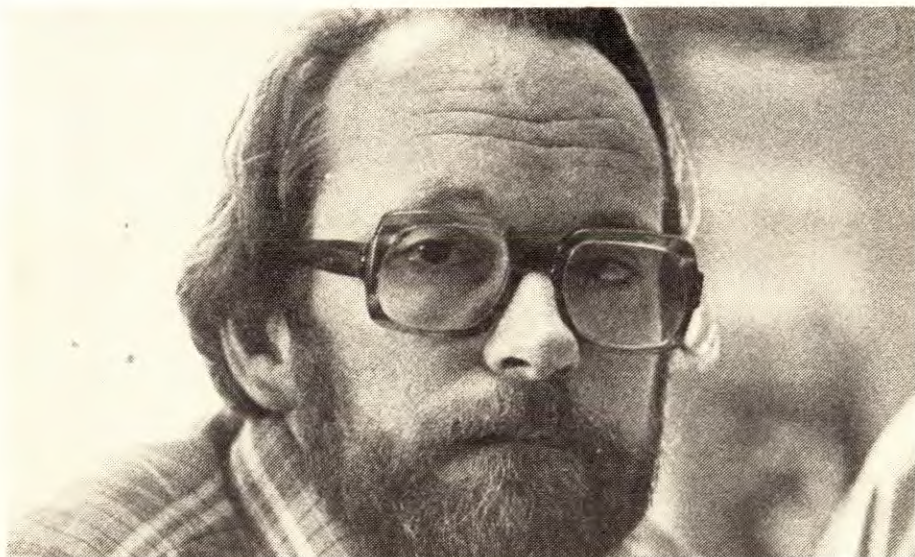
Vi har ikke gitt oss inn på å lage ei grundig klasseanalyse her, men bare ei skisse for å vise åssen det står. Hensikten med klasseanalysen må være å finne ut hvem som er venn og fiende av samenes kamp for nasjonal og sosial frigjøring. Disse spørsmåla må undersøkes atskillig grundigere enn det som er gjort her. Det vil bli viktig å grave fram statistikk osv. Men dette er ikke nok. Vi er nødt til å gjøre mange egne undersøkelser etter masselinjas prinsipper for å komme videre. Et mønster for slike undersøkelser er dem som Mao gjennomførte når han undersøkte bøndernes stilling i Kina. Vi må bruke metoden med å samle opplysninger ved å diskutere med folk for å finne ut hvordan situasjonen egentlig er, og på den måten danne seg et bilde av klasseforholda blant samene som er vitenskapelig i motsetning til om en skulle sitte på en kontorpult og rote i statistikk.

9. Samene og den moderne revisjonismen

Egentlig ville det vært på sin plass med ei sammenfatning av alle de borgerlige, norske partienes holdning til den samiske nasjonen og samenes kamp. Det må utstå til en annen gang. Så langt vil vi bare slå fast at DNA-ledelsens politikk kan karakteriseres som *spydodden* for den norske statens nasjonale undertrykking og politikken med assimilering og tvangsfornorsking. Mesteparten av de nye tilta-

ka for å skjerpe underkuinga er sosialdemokratiets verk. DNA er følgelig hovedeksponenten for det norske borgerskapets reaksjonære, nasjonale underkuingspolitikk overfor samene. Her har de dessuten på de fleste punktene følge av de øvrige borgerlige norske partiene.

Vi skal derfor konsentrere oss om de moderne revisjonistene, som sier de

De moderne revisjonistene i SV-ledelsen og «NKP» er falske «venner» av samenes kamp. Klart manifestert da SV-lederen og tidligere formann i landbrukskomiteen, Berge Furre, unnlot å ta stilling til samenes rettsgrunnlag i behandlingen av forslaget til ny reindriftslov våren 1976.

«støtter» samenes kamp.

De moderne revisjonistene driver som nevnt en demagogisk propaganda der de framstiller seg sjøl som samenes «venner», som tar opp problemene deres og «støtter dem» osv. Men hva er det som er virkeligheten? En gjennomgang av de to siste årgangene av «Friheten» og «Ny Tid» viser at de artiklene som står der utelukkende behandler samespørsmålet som et «utkantproblem». De koker i sammen sentrum/periferi teorier og sier litt om økonomi, men det sår ikke et kvekk om den nasjonale undertrykkinga av samene. Følgelig må en trekke den konklusjon at de ikke anerkjenner at samene er en egen nasjon og ikke er villig til å sloss for samenes nasjonale retter. At revisjonistene ikke anerkjenner samenes sjølråderett går fram av deres behandling av reindriftslova. Her er det verdt å merke seg at en enstemmig landbrukskomite med SV-høvdingen Berge Furre i spissen vedtok å unnlate å ta stilling til retts-

grunnlaget i innstillinga til Stortinget, våren -76. Dette er nettopp det spørsmålet som har med samenes rett til eget territorium å gjøre.

Videre, revisjonistene skjønner Sovjet i samespørsmålet. Det framgår av pressa deres, der det spres revisjonistisk illusjonsmakeri som åpent roser Sovjet om at samene der har det så bra, at det er et mønster osv. Det er svært viktig å avsløre og bekjempe revisjonistene som fiender og motstandere av samenes interesser først og fremst på grunnlag av det nasjonale spørsmålet. Ettersom det er nødvendig å skjerpe polemikken rundt disse spørsmåla, så kan vi helt sikkert regne med at revisjonistene også kommer til å skjerpe motstanden mot en revolusjonær samepolitikk. De kommer til å koke sammen alle slags sjåvinistiske argumenter om at kommunister er «borgerlige nasjonalister» osv., fordi vi tar opp det nasjonale spørsmålet.

SV og «NKP»s programmer

De moderne revisjonistenes feilaktige samepolitikk går også fram av *programmene* til SV og det svarte «NKP». Også her blir samespørsmålet behandla som et utkant- og kulturspørsmål, og ikke som et spørsmål om nasjonal undertrykking. Oppgava med revolusjon for å oppnå nasjonal og sosial frigjøring reises ikke i det hele tatt. Dessuten sier det sitt om åssen revisjonistene prioriterer samenes kamp at dette spørsmålet i programmene såvidt er berørt med noen få linjer.

Uten kamp mot revisjonistenes refor-

misme og skjulte sjåvinisme i samespørsmålet, er det uråd å få framgang for en revolusjonær samepolitikk.

Dette betyr sjølsagt ikke at enhver, f.eks. SV-medlem, er en fiende av samenes kamp. Tvert om er det mange SV-medlemmer og velgere som støtter eller som kan vinnes for å støtte en rett politikk i samespørsmålet. Det er viktig å forene seg med disse i kampen på tvers av den feilaktige linja som SV-ledelsen og dette partiets programmer står for.

10. Kritikk av AKP(m-l)'s sameprogram

AKP(m-l)s sameprogram blei vedtatt på det første landsmøtet, februar 1973. Programmet gjelder fortsatt. Uttrykker dette programmet en korrekt, revolusjonær samepolitikk? Gjør det en riktig analyse av samenes situasjon og stiller det de rette oppgavene for samenes nasjonale og sosiale frigjøring?

Til dette er å si. Sameprogrammet uttrykker ei rett hovedlinje. Dette programmet var et framsteg i arbeidet med å utvikle en revolusjonær samepolitikk i Norge, som stilte oppgava med å reise kampen for å gjøre slutt på den nasjonale underkuinga av samene. Programmet understreker plikten til det norske proletariatet å støtte kampen mot undertrykkinga av samene og retter seg mot norsk sjåvinisme.

Programmet retter seg mot norsk imperialisme og kolonialisme og avslører den nasjonale undertrykkinga. Det slår

fast at gjennomføring av den sosialistiske revolusjon og opprettelse av proletariats diktatur er nødvendig for å frigjøre samene, sjøl om det mangler en del på argumentasjonen rundt det. Det slår fast prinsippet om den nasjonale sjølråderetten, og at samene sjøl må få avgjøre framtida si, opp til og inklusive *retten* til egen statlig eksistens om de ønsker det. Programmet støtter kampen for samenes nasjonale retter, deres rett til å rå over egen områder osv. under de nåværende forholda innafor den norske staten.

Men programmet har også viktige feil og mangler. Hovedfeilen er at det ikke tar opp og analyserer den truselen sosialimperialismen utgjør for samene i Norge og den voldsomme underkuinga av samene i Sovjet.

Programmet behandler heller ikke DNAs assimilerings- og tvangsfor norskningpolitikk. Heller ikke behandler det

AKP(m-l) støtter fullt ut samenes kamp for nasjonal og sosial frigjøring. Bildet er fra Masi

den spesielle faren som den moderne revisjonismen står for ved å framstille seg som «samenes venn», samtidig som de nekter å anerkjenne samene som nasjon og deres nasjonale sjølråderett. Programmet tar dermed heller ikke opp at sjåvinismen er varemerke for opportunismen i det nasjonale spørsmålet.

Programmet inneholder også mangler i behandlingen av sosialismen. Det går utenom spørsmålet om autonomt, samisk område under sosialismen, og det argumenterer lite prinsipielt for hvorfor den sosialistiske revolusjonen må til for å løse spørsmålet om undertrykking av same-
ne.

Programmet tar heller ikke opp spørsmålet om at AKP(m-l) må bli fortroppen i samenes kamp, for på den måten bl.a. forplikte partiet til virkelig innsats i denne kampen.

Programmet er dessuten inkonsekvent i terminologien. Blant annet blandes begreper som sjølråderett og den faktiske råderetten over områder osv. i dag sammen. Sjølråderetten tolkes som *ensbetydende* med egen stat, og ikke som *retten* til egen statlig eksistens. Slik forkludres

en klar argumentasjon for at den praktiske anvendelsen av sjølråderetten bør være at samene velger å kjempe for en sosialistisk revolusjon sammen med det norske folket, og forbli innafor den norske, sosialistiske staten.

Når det gjelder arbeidsprogramdelen, så formulerer det en rekke rette krav. Men åssen en skal kjempe for dem, sammenhengen mellom dagskampen og de strategiske måla osv. er ikke behandla.

Konklusjonen på dette er at hovedlinja i programmet er rett. Men at det har viktige mangler som gjør at det bør nyskrives.

Men det er likevel rett å presisere at nyskriving av programmet slettes ikke er nøkkelspørsmålet for å utvikle partiets initiativ i samekampen. Partiet har en revolusjonær samopolitikk, som det også har blitt jobba en god del med i det siste for å utvikle og gjøre bedre. Det viktige er å ta i bruk denne politikken, kjempe for å sette den ut i livet og vinne oppslutning om den blant samene og blant norske arbeidsfolk. Dette er ei viktig oppgave som ikke må få lov å ligge uløst i tida som kommer. I. H.

SAMENES DAGSKAMP:

Avvis den nye reindrifftslova

Forsvar den samiske kulturen

Denne artikkelen slår fast nødvendigheten av at samene reiser en kraftig kamp for sine viktigste dagskrav. Samene kan ikke oppnå full frigjøring før de oppnår nasjonal sjølråderett, men dagskampen må reises nå hvis ikke samene skal bli likvidert som nasjon. Artikkelen trekker fram kampen mot den nye reindrifftslova, kampen mot videre kraftutbygging i Sameland og kampen for det samiske språket og kulturen, som de viktigste dagskampsakene i dag.

I AKP(m-l)s sameprogram står det: «Vi er nå inne i en periode hvor monopolkapitalen og den norske staten går til sitt endelige angrep på det samiske folket for fullstendig å utradere det økonomisk, kulturelt, språklig, og politisk». Denne setninga beskriver helt korrekt situasjonen i dag. Til tross for at angrepa nå blir pakka inn noe bedre med fine talemåter om «framskritt» og «demokrati» osv., så ligger rasismen og nasjonal-sjåvinismen fremdeles og lur i vannskorpa. Til gjengjeld er angrepa i dag

hardere og får større konsekvenser. Dette henger både sammen med at den norske imperialismen er mer desperat, og at undertrykkinga og utbyttinga av samene nå er kommet så langt at ytterligere forverring kan bety utslettelse. Det betyr ikke at situasjonen er håpløs. I den seinere tida har den samiske motstandskampen fått ny næring. Den resolute kampen som blei ført mot neddemming av jordbrukskommunen Masi viser at det både er vilje til og at det nytter å kjempe. Framveksten av ideer som «CSV» (symbol

for uttrykket «Vå å være same») viser at assimileringspolitikken ikke på noen som helst måte har vunnet noen endelig seier. Dette viser at samene ikke har tenkt å stå med lua i handa og se på at den samiske nasjonen forsvinner til bare å eksistere i historiebøkene.

I denne artikkelen skal jeg legge fram ei analyse av det som synes å være de viktigste og de mest aktuelle dagskamp-sakene for samene nå. Angrepa fra den norske staten og monopolkapitalen er riktignok mange og rammer samene på alle områder. Likevel peker det seg ut enkelte saker som spiller en helt avgjørende rolle for framtida til den samiske nasjonen, så jeg vil konsentrere meg om dem.

Før vi går inn på dem, er det nødvendig å summere opp hvilke prinsipper som må ligge til grunn for ei analyse av dagskampen.

Dagskampen — en del av kampen for det strategiske målet

For det første må de kampsakene vi stiller opp sees i sammenheng med det målet de skal tjene. Den andre hovedartikkelen legger fram de strategiske perspektiva vi kommunister mener må ligge til grunn for den samiske kampen. Målet er nasjonal og sosial frigjøring for den samiske nasjonen. Dette må skje gjennom en sosialistisk revolusjon hvor det samiske og det norske folket under ledelse av proletariatet i de to nasjonene sammen reiser seg og knuser det norske borgerskapet og dets stat. Som en konsekvens av denne målsettinga må vi støtte og reise kamper som på den ene sida utvikler enheten mellom det norske og det samiske folket, og på den andre sida retter seg mot fienden. Hvis vi ikke ser på dagskampen som en del av det nasjonale spørsmålet og som en del av kampen for det strategiske målet, vil kampen ende

opp i reformisme og nederlag for det samiske folket.

Vi må hele tida kjempe mot illusjoner om at delseire i dagskampen spiller den avgjørende rolla og avsløre staten og motstanderne av samefolkets kamp sine forsøk på å bruke slike seire til å lede oppmerksomheten bort fra det strategiske målet.

For det andre. Hvis en på den andre sida ikke er villig til å slåss mot nye angrep uten at disse kampene øyeblikkelig stiller spørsmålet om nasjonal frigjøring, vil samene med like stor sikkerhet heller ikke nå målet. I prinsippprogrammet til AKP(m-l), står det (s. 115): «Arbeiderklassen og det arbeidande folket kjempar kvar dag mot klassefienden, også før dei tek opp kampen om statsmakta, fordi dei arbeidande massane ikkje har noko val. Dei må verja seg mot dei rasande åtaka frå monopola og imperialismen fordi alternativet er at utbyttinga og underkuinga vert endå hardare. Det arbeidande folket må kjempe eller la seg trakka ned.»

Dagskampen er på det viset en defensiv kamp. Hvis ikke samene kjemper mot ytterligere rasering av reinbeiteområder eller kjemper mot at de beste jordbruksområdene deres blir lagt under vann osv., da har de til slutt ikke noe igjen å forsvare.

For det tredje er dagskampen en nødvendig politisk skole for at samene skal trekke de lærdommene som er nødvendig for å føre kampen fram til nasjonal og sosial frigjøring. De viktigste lærdommene en kan trekke av dagskampen er summert opp i prinsippprogrammet vårt på denne måten: «Dei daglege klassekampane lærer arbeidarklassen og folket kven som er vener og kven som er fiendar. Siger og nederlag utviklar klassesolidariteten, gjev dei røynsle om eigen styrke, lærer dei å sjå borgarskapet og monopola som fienden og staten som reiskapa

Fra åpningen av Samisk institutt i Kautokeino i mai 1974, et eksempel på at staten kan presses til visse innrømmelser selv under kapitalismen.

deira. Kampen lærer stadig fleire arbeidende menneske strategi og taktikk, dei dreg massane med i organisasjonar i stadig større omfang, får massane til å bli interessert i politikk og sume til å studere marxismen-leninismen-Mao Tsetungs tenkning.» (s. 116).

For det fjerde er det fullt mulig å oppnå forbedringer på enkelte områder også under kapitalismen og imperialismen. Krav som opprettelsen av Samisk Institutt i Kautokeino viser at en kan presse staten til visse innrømmelser. Et sånt Institutt som har til hovedoppgave å jobbe med samisk språk, litteratur, historie osv., vil utvilsomt ha en progressiv funksjon. Det til tross for at instituttet i hovedsak vil ha et borgerlig utgangspunkt og delvis være kontrollert av staten. Dette skal jeg komme tilbake til seinere. På den andre sida er det viktig å holde fast ved at slike seire under borgerskapets diktatur alltid vil være midlertidige, og at kolonimakta når som helst f.eks. kan kutte bevilgninger til Samisk Institutt.

Derfor må alle slike seire forsvares, og det kan bare skje gjennom hardere krav og økende kamp.

Staten og borgerskapet er hovedfienden

For det samiske folket i Norge (som utgjør flertallet av den samiske nasjonen) er hovedfienden det norske borgerskapet og den norske staten. Vi kan trygt slå fast at det er en mektig fiende som rår over store politiske, økonomiske og voldelige ressurser. Samtidig er det en vaklende fiende med store indre motsigelser. Jeg skal ikke gå nærmere inn på det her, men kort nevne de politiske linjene til det norske borgerskapet som kommer til uttrykk gjennom de borgerlige partiene.

Spydodden i den nasjonale undertrykkinga av den samiske nasjonen har utvilsomt i ei årrekke vært DNA. I og med at DNA har hatt regjeringa nær sammenhengende sida krigen er den offisielle norske politikken overfor samefolket sam-

tidig uttrykk for DNAs linje i dette spørsmålet. Denne linja blir glimrende oppsummert i boka til Reidar Hirsti «En samisk utfordring». Reidar Hirsti som sjøl er same, er et godt eksempel på en oppkjøpt DNA-pamp som har falt sitt eget folk i ryggen. Like fullt kan en ved å lese boka hans lære en del om borgerskapets taktikk for på den ene sida lure samene til å tru at de ønsker å «hjelp» dem, mens de på den andre sida med alle midler frarøver dem eksistensgrunnlaget som egen nasjon. Jeg skal ta med noen eksempler fra boka hans. På side 11 får vi høre: «I ordets enkle og grove forstand skjer det ingen rasediskriminering i Norge ... Det samene har vært utsatt for er en *kulturell* diskriminering.» «For det første må vi fjerne selve grunnlaget for den uforstandige og grove nedvurdering av samer og av samisk kultur ... Og det hele er basert på uvitenhet.» (s. 50). «En nødvendig forutsetning for at samisk språk og kultur skal få leve videre er at det skapes en samisk *elite* som kan ta vare på og utvikle disse verdiene videre.» Reidar Hirsti har greid å skrive ei hel bok om samene uten å si et ord om årsakene til og motivene for den nasjonale undertrykkinga. For det første viser den hvordan DNA later som om de ønsker å utvikle samisk språk og kultur. Det er i så fall i den grad den kan brukes til turistattraksjon av typen «Samejakki». For det andre så viser den oss at uten å se på sammenhengen mellom økonomi, kultur og språk så havner vi i ei håpløs hengemyr av metafysikk av den type Reidar Hirsti står for. Sjølsagt kan ikke den samiske kulturen og det samiske språket bli noe annet enn en museumsgjenstand hvis den økonomiske og politiske basisen for dette blir likvidert.

Gjennom slike sentimentale skriverier ønsker DNA å lede oppmerksomheten bort fra kjernen i samespørsmålet.

Når det er sagt er det viktig å legge til

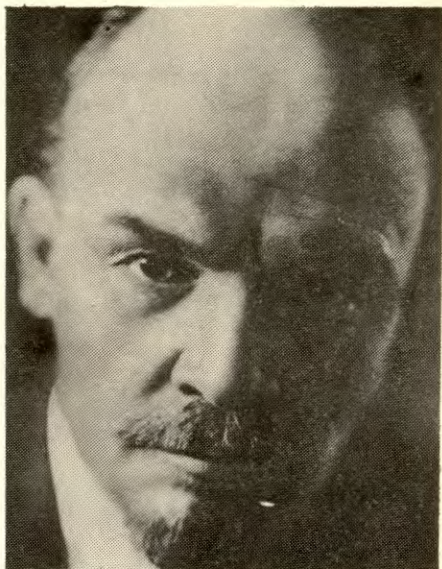
at denne politikken flittig blir applaudert av samtlige av de andre borgerlige partiene. Ikke minst av de moderne revisjonistene i SV og «NKP», som begge nekter å anerkjenne at samene utgjør en egen nasjon og dermed kravet om nasjonal sjølråderett for samene. På den måten spiller de rett i henda på den norske imperialismen. Den rolla disse to partiene spiller er tatt opp i en egen artikkel.

Undertrykkinga skjer på alle områder

Men viktigere enn disse programmatiske standpunktene er praksisen til det norske borgerskapet og staten. Utifra at samene er undertrykt som nasjon, så følger at undertrykkinga kommer til uttrykk på alle de områdene som kjennetegner en nasjon. De fire kjennetegna er felles språk, felles territorium, felles økonomisk liv og felles psykisk egenart som gir seg uttrykk i en nasjonal kultur. Som et direkte produkt av at samene undertrykkes som nasjon, dvs. er fratatt sjølråderett, så følger at samenes sjølstendighet på *alle* disse områdene undertrykkes. Dette har lagt veien åpen for økonomisk utplyndring av det samiske folket, ekspropriering av territoriet deres, kulturell og språklig underkuing. Følgelig må *kampen* reises på alle disse områdene. Mange vil hevde at det er de angrepa som rettes mot det økonomiske grunnlaget for den samiske nasjonens eksistens som er det viktigste. Det er imidlertid farlig å redusere samenes kamp kun til økonomiske forhold.

I boka «Hva må gjøres» polemiserer Lenin mot økonomistene som hevda at den økonomiske kampen var den eneste kampen som var verd å føre. På s. 68 (Oktober-utgava) skriver han: «Sosialdemokratiet (dvs. kommunistene) leder kampen til arbeiderklassen, ikke bare for bedre salgsvilkår for arbeidskrafta,

men for avskaffing av det samfunnssystemet som tvinger de arbeidsløse til å selge seg sjøl til de rike. Sosialdemokratiet representerer arbeiderklassen, ikke i forholdet den har til ei gitt gruppe arbeidskjøpere aleine, men i forholdet til alle klasser i det moderne samfunnet og til staten som ei organisert politisk kraft. Derfor følger det at det ikke bare er slik at sosialdemokratene ikke må innskrenke seg utelukkende til den økonomiske kampen, men at de ikke må tillate at organiseringa av økonomiske avsløringer blir den altoverveiende delen av virksomheten deres. Vi må aktivt ta opp den politiske oppdragelsen av arbeiderklassen og utviklinga av den politiske bevisstheten dens.» Videre skriver Lenin på s. 69/70: «Er det sant at den økonomiske kampen alment er det 'breiest brukbare midlet' til å trekke massene med i politisk kamp? Det er fullstendig usant. Hvert eneste uttrykk for politisk tyranni og autokratisk voldsbruk er ikke mindre 'breit brukbart' som et middel til å 'trekke' massene 'med', og det er ikke bare i samband med den økonomiske kampen at det er slik.» Lenin viser klart hvordan det å begrense kampen til bare økonomisk kamp fører til at det blir en kamp om reformer. Derfor, sier Lenin, (s.73): «Det revolusjonære sosialdemokratiet har alltid tatt med kampen for reformer som en del av virksomheten sin. Men det nytter «økonomisk» agitasjon til å legge fram for regjeringa ikke bare krav om alle slags tiltak, men også (først og fremst) kravet om at den skal opphøre å være ei autokratisk regjering. Videre ser sosialdemokratiet det som si plikt å legge fram dette kravet ikke bare på grunnlag av den økonomiske kampen, men på grunnlag av alle utslaga i det offentlige og politiske livet allment. Kort sagt det underordner kampen for reformene, som en del av helheten, under den revolusjonære kampen for frihet og sosialisme.»

Lenin analyserte den økonomiske kampens betydning.

Ikke bare økonomisk kamp

Dette viser at kampen ikke bare må rettes inn mot de økonomiske angrepa. Den må også rettes inn på å bevare og utvikle samisk språk og kultur. Bare en slik allsidig politisk og økonomisk kamp gjør det mulig å reise en brei, revolusjonær bevegelse blant samene som stiller kravet om nasjonal sjølråderett og sosialisme på dagsorden.

Den norske herskerklassen har skjønnet hvor viktig det er å knekke nettopp språket og kulturen til samene. De har, samtidig som de har tilrana seg naturressursene og resultatet av arbeidet til samene, fulgt opp dette med forbudslover og spredt rasistisk og norsk nasjonal-sjåvinistisk ideologi for å hindre ei fri utvikling av samisk språk og kultur. Motivet bak denne undertrykkinga er å holde samene nede i nasjonal trelldom, for å kunne plyndre mest mulig profitt ut av dem.

Ut ifra dette peker det seg ut særlig tre viktige dagskampsaker. For det første kampen mot den nye reindriftslova. For det andre kampen mot kraftutbygging i de samiske områdene, og for det tredje kampen for å bevare og utvikle det samiske språket og den samiske kulturen. Det

betyr ikke at det ikke fins en rekke andre områder som bør tas opp. Det gjelder saker som militæranlegg i Sameland, malmleiting og gruvedrift, arbeidsløsheten blant samene osv. Grunnen til at jeg ikke går inn på dem, er at de ikke har samme avgjørende betydning akkurat nå.

Avvis den nye Reindriftslova

Staten driver historieforskning

Det tok 17 år å utarbeide et forslag til ny reindriftslov som skal avløse den gamle fra 1933. Den blei lagt fram som Odelsingsproposisjon nr. 9 i oktober 76. Den blei lagt fram på norsk — det var ingen som hadde «tenkt» på at ei lov som skulle være for og om samer burde vært skrivi på samisk slik at samene sjøl kunne ta stilling til lova. Denne «forglemmelsen» førte til svære protester fra samene og resultatet blei at lova blei vedtatt utsatt i Odelstinget i juni 77. Mot DNAs stemmer! Det at lova ikke var oversatt til samisk er ille nok, men samtidig bringer dette oss rett inn i kjernen i samespørsmålet: Med hvilken rett sitter en komite oppnevnt av Det kongelige norske Landbruksdepartement og lager lover for samer i Sameland? Hvordan ville folk reagere hvis Landbruksdepartementet oppretta en komite for å lage ei ny lov for bøndene på Island? Vårt prinsipielle standpunkt er at det bare er samene sjøl som kan bestemme hvordan reindrifta skal drives. Kolonimakta Norge derimot har ikke engang brydd seg med å lage utkastet på morsmålet til dem det gjelder. Klarere uttrykk for den norske herskerklassens totale forakt for samene fins ikke. Gjennom dette utkastet prøver de da også å innbille oss med alle slags historieforskninger og knep at den norske sta-

tens «rett» til Sameland er udiskutabel. De prøver ikke engang å argumentere for synet sitt, men slår ganske enkelt fast: «Bosetting og befolkningsforhold i gammel tid og utviklingen av reindriften og annen næringsvirksomhet fra de eldste tider i de deler av landet hvor flyttsamene har drevet med rein, er ikke i og for seg — slik enkelte hevder — noe avgjørende argument i en juridisk diskusjon om det rettslige grunnlaget for reindriften i disse områder i dag.» Videre: «Det alt overveiende av de områder i Finnmark fylke som nyttes til reindrift er statseidendom. Statens eiendomsrett er av meget gammel dato og har vært alminnelig anerkjent.» (Departementets generelle merknader s. 41, 42)

Klarere kan det ikke sies. For kolonimakta Norge er det totalt uinteressant hva som har eksistert før.

Det historiske grunnlaget for samenes rett til å bestemme i Sameland er tatt opp i en annen artikkel i dette nummeret. I denne artikkelen får vi nøye oss med å slå fast at samene er en nasjon, at territoriet deres er okkupert av den norske staten, og at det norske borgerskapet trer lovene sine ned over huene på samene mot deres vilje.

Dette er etter min mening den viktigste grunnen til at lova må avvises. Hvis en godtar lova, godtar en den norske statens rettsoppfatning av samespørsmålet. Lova

avviser kategorisk at det fins en samisk nasjon og avviser at det fins samiske særretter i de samiske områdene. Lova reduserer reindriftsnæringa fra å være en samisk næring som samene driver på urgamle og hevdvunne samiske områder, til å være en rett «tildelt» samene av den norske staten som norske borgere. Å godta lova betyr å godta at den norske staten kan skalte og valte med reindriftsnæringa og avskaffe den hvis de finner det nødvendig. Det er forøvrig også viktig å merke seg at den rettsoppfatninga som kommer til uttrykk i den nye reindriftslova ikke bare er i strid med elementære demokratiske retter, men også med de prinsipper borgerskapet sjøl ved andre anledninger har blitt tvunget til å akseptere i samespørsmålet. Jeg tenker her på to dommer i høyesterett: Altevanndommen (1968) og Brekkendommen (1968) hvor nettopp «alderstids bruk» blei brukt som det juridiske grunnlaget for reindriftssamenes retter.

Som jeg nevnte tidligere er det det nasjonale spørsmålet som står i fokus når vi diskuterer dagskampen for samene. Å inngå noe som helst form for kompromiss om rettsgrunnlaget for de samiske retter, vil stå i skarp motstrid til kampen for nasjonal og sosial frigjøring og må derfor avvises.

Staten vil rasjonalisere reindrifta og styrke kontrollen med den

Det andre vi må ta opp er sjølve innholdet i lova. Når det norske borgerskapet lager lover så lager de sjølsagt lover som skal tjene deres egne interesser. Denne lova er ikke noe unntak. Formålet med lova er da også klart og utvetydig slått fast i §1: «Lovens primære formål er utnytting av reindriftsressursene til beste for dem som har reindrift som yrke, *men* innordnet under hensyn til samfunns-

gagnet.» Som i alle andre tilfeller betyr samfunnsgagnet å sikre profitten til monopolene, og profitten sikres best ved å redusere antall reindriftsutøvere mest mulig. Det kommer konkret til uttrykk i §3 hvor det heter: «Bare norske borgere som er av samisk ætt har rett til å utøve reindrift i reinbeiteområdene. Den som ikke ved lovens ikrafttredelse har reindrift som *hovednæring* i reinbeitedistriktene ... har ikke rett til å begynne med reindrift for egen regning med mindre noen av foreldrene eller besteforeldrene har hatt reindrift som hovednæring». (Ifølge 33-lova kunne alle i Finnmark starte med reindrift). Her er det flere ting å merke seg. Ifølge departementets egne tall var det i 1975 539 bruksenheter som hadde reindrift som hovednæring og 494 som binæring. Disse 494 skal altså vekk. I tillegg kommer det at over halvparten av reindriftssamene har et mindre antall dyr enn det som departementet regner som nødvendig for å leve av reindrift, dvs. under 250 dyr. Begrunnelsen for denne storstilte rasjonaliseringa er at det er «*for liten plass!*» Dette minner mistenkelig om samme type argumentasjon som den mafiaen bruker overfor folk når de tilbyr dem beskyttelse mot seg sjøl. Gjennom århundrer har de norske kolonialistene spist seg inn over reinbeitene med kraftutbygging, gruvedrift osv. Nå skriker de opp om at det ikke er plass nok til så mange reindriftssamer og tilbyr hjelp til å kaste ut enda flere.

Borgerskapet ønsker også å styrke *kontrollen* med reindriftsnæringa gjennom den nye lova. Under dekke av å skulle styrke sjølbestemmelsen til reindriftssamene, skal det nå opprettes såkalte områdestyrer. Områdestyrerne skal oppnevnes av de respektive Fylkesting og bestå av 5 personer. For å vise sitt demokratiske sinnelag blir næringsutøverne innrømmet forslagsrett — ja til og med representasjon. Alle med den minste

Alle forsøk på å splitte reindriftssamene fra andre samer må avvises.

kjennskap til slike byråkratiske organer og utvalg veit at dette blir et reint klasse-samarbeidsorgan med masse prat og endeløse utredninger. Reindriftslovkomiteen foreslo at områdestyrene skulle velges av og blant reineierne sjøl, men dette blei avvist av departementet med det slående argumentet at det var uegna å ha områdestyrer som var «ensidige representanter for reineierne». Det er dette departementet mener med sjølstyre, og det stiller tåkepratet om demokrati i sitt rette lys. Direkte latterlig blir det når departementet istedet tilbyr ei såkalt tillitsmannsordning hvor det er opp til Kongen, dvs. departementet, å gi nærmere regler om valg, antall medlemmer, funksjonstid, valgbarhetsbetingelser, arbeidsområde og arbeidsform. Helt til slutt i dette avsnittet kommer så gulrota fram: «Går utviklingen gjennom disse organer i positiv lei, vil det kunne gi grunnlag for å overføre flere arbeidsoppgaver og myndighet til henholdsvis tillitsmannsutvalgene og områdestyrene.»

Splitting og hersk-taktikk.

Et siste punkt jeg vil ta opp er lovfor-slagets forsøk på å splitte reindriftssamer fra andre samer. Dette er ikke noe nytt, ettersom grunnlaget for ei slik splitting allerede blei lagt med Lappekodicillen fra 1751. Her blei reindriftssamene innrømme en del retter, mens de andre same-ne knapt nok er nevnt. Også i det nye lovfor-slaget blir reindriftssamene innrømme en viss rett til å drive jakt, fangst og fiske i bestemte områder. I utgangspunktet kan det jo se «bra» ut at reindriftssamene får beholde denne retten. Det nye i denne lova er imidlertid at den tidligere fritakinga fra å løse jakt og fiskekort er opphevd. Det betyr at de tidligere rettene til jakt og fiske nå er innskrenka. Denne paragrafen (§ 14) vil frata alle andre samer enn flyttsamene slike retter.

Sjøl sagt er vi for at reindriftssamene skal ha denne særretten. Men poenget er at naturrikdommene i de samiske områdene tilhører *hele* den samiske nasjonen — ikke bare en del av den. Reindrifts-

samene må derfor avvise ei ordning som på den ene sida gir dem særretter, men som på den andre sida svekker det rettmessige kravet om at *alle* samer skal ha særretter når det gjelder utnyttelsen av fiske, fangst og jaktressursene i de samiske områdene. At dette er ei viktig kampsak viser bl.a. en dom i Alta herredsrett som ga 2 samer 500 kr i bot for «tjuvfiske» i Altaelva, og som slo fast at samene har mista retten til å fiske i Altaelva. Ikke nok med at de blei dømt. De blei i tillegg jagd vekk fra elva ved hjelp av politi og schäferhunder, samtidig som både fiskeriedskapen og laksen blei inndratt. I dommen står det bl.a.: «Selvfølgelig er ikke behovet for å skaffe matauk i Altaelva avgjørende for bedømmelsen i denne sak.» Det som skjedde blei oppsummert i Nordkalotten 10.6.76 på følgende måte: «...vi kjemper for at vi ikke skal bli jaget vekk fra 'matbordet' våres med politi og schäferhunder og seinere bli bøtelagt for å ha forsynt oss av mat fra bordet.»

Forsøket på å splitte kampen ved å gi noen smuler til en del av den samiske nasjonen må ikke lykkes. Også dette punktet er et viktig argument for å avvise reindriftslova.

Det er sikkert flere sider ved denne lova som er verdt en kommentar. Men de eksemplene jeg har trukket fram viser klart at den er reaksjonær tvers igjennom, og at den representerer et alvorlig angrep på såvel reindriftssamene som på hele den samiske nasjonen. Vi må derfor reise kamp for å avvise hele det nye lovforlaget, og kreve full samisk sjølbestemmelse over reindrifta og de samiske kjerneområdene.

Taktikken i kampen mot lovforslaget

Jeg har allerede nevnt av lovforslaget blei vedtatt utsatt i Odelstinget. Utsettelsen må bare sees som en taktisk retrett fra

det norske borgerskapet. Den politiske belastninga blei vurdert for stor ved å dunke igjennom ei lov, før dem lova angår engang hadde fått anledning til å forstå hva som står i den. Dette må ikke gi noen illusjoner om at lova ikke kan bli vedtatt ved første og beste anledning. Følgelig er det nødvendig at det reises en brei front av protester mot dette reaksjonære lovforslaget. Hvis initiativet i denne kampen blir overlatt til forskjellige parlamentariske utvalg og komiteer så er denne kampen med sikkerhet tapt. Samene har smertelige erfaringer med at slike organer dolker dem i ryggen. Et av de mest groteske eksempler i så måte er vedtaket i Finnmark fylkesting om utbygging av Alta/Kautokeino-vassdraget til tross for at en samla samisk befolkning avviste enhver form for utbygging.

Men en slik brei massebevegelse kommer ikke av seg sjøl. Ikke minst er det viktig å ta hensyn til alle de motsigelsene som eksisterer innafor fronten av dem som har objektive interesser av å bekjempe den nye lova. En viktig del av taktikken for å bygge denne fronten blir derfor å bekjempe den sjåvinistiske splittelsespropagandaen og alle fordommene som det norske borgerskapet sprer. De motsigelsene som eksisterer både innafor den samiske nasjonen og mellom det arbeidende folket i den samiske og den norske nasjonen, er et direkte resultat av den norske imperialismens splitt og hersk taktikk.

Motsigelsen reindriftsamene/ fastboende samer

Den første motsigelsen vi skal se på er motsigelsen mellom reindriftssamene og de fastboende samene. At denne motsigelsen er reell viser ikke minst den aksjonen sjøsamene har satt i gang i **Porsangerfjorden** mot reindriftssamene fra Karasjok/Kautokeino som har reinen

sin på sommerbeite på dette området. Denne aksjonen kan brukes som et typisk eksempel på denne motsigelsen. Argumentene sjøsamene bruker er at reinen stadig trenger nærmere inn på deres beiteområder for sau og kyr, og at reinen ødelegger og trækker ned moltemyrer som har gitt sjøsamene ei viktig bi-inntekt. Det er ingen grunn til å tvile på at denne aksjonen bygger på at sjøsamene har sånne problemer. Men poenget er at de unnlater å ta stilling til *hvorfor* reinen stadig kommer tettere inn på dem. I stedet for å rette skytset mot den virkelige skurken retter de skytset inn på en annen gruppe som også har fått problemer på grunn av den samme skurken. Og skurken det er den norske imperialismen som gjennom stadig rasering av de beste beiteområdene tvinger fastboende samer og reindriftssamer sammen på stadig mindre områder. At det skaper konflikter bør ikke forundre noen. Den situasjonen som nå er oppstått er en ønske-situasjon for de norske imperialistene. Samene krangler seg imellom og de sjøl går fri. De gjør da også alt de kan for å nøre opp under konflikten. Til det trenger de noen lokale oppkjøpte pampere (gjerne sosialdemokrater) og kompradorer som pisker opp hets og fordommer, snart mot den ene gruppa, snart mot den andre. At denne politikken bærer frukter ser vi f.eks. på vedtaket i formannskapet i Porsanger som skarpt fordømte reindriftssamenes virksomhet langs Porsangerfjorden. Det er nødvendig å forklare sjøsamene at kjernen i denne konflikten er *plassproblemer* og at denne konflikten ikke skyldes at reindriftssamene har et sterkt ønske om å drive dem ut i havet. For å forstå den harde reaksjonen til sjøsamene er det også nødvendig og ta hensyn til det økonomiske grunnlaget de har. På grunn av jordlova fra 1905 som forbød salg av jord til alle som ikke snakka norsk, er samene i de fleste tilfeller blitt sittende med

den dårligste jorda og har følgelig også dårligst økonomisk rygg til å bære ekstra belastninger som de blir påført av skader fra rein. I tillegg kommer det at den erstatningsordninga som fins, ikke kommer dem til gode som virkelig trenger det. Denne erstatningsplikten, som har eksistert helt siden felleslappelova av 1883, har vært dyr for reindriftssamene og har til tider ført til at reinen har vært lovlig vilt. Men for å føre fram et slikt erstatningskrav krever det både kjennskap til norsk og til lovverket og følgelig vil de samiske småbrukerne ha mye vanskeligere for å føre fram et slikt krav enn norske. Men ingen av disse problema lar seg løse gjennom å skylde på reindriftssamene. Det viser også hvor nær sammenheng det er mellom dagskampen og spørsmålet om nasjonal og sosial frigjøring av den samiske nasjonen.

Hvis samenes kamp skal seire må de støtte hverandre i kampen mot staten, enten de livnærer seg ved reindrift eller på andre måter.

Hvordan kan vi se at f.eks. sjøsamene har objektive interesser av å støtte den kampen reindriftssamene fører mot den nye reindriftslova? I utgangspunktet slo vi fast at dagskampen må sees i sammenheng med det målet den skal tjene, dvs. nasjonal og sosial frigjøring. Dagskampen må ha som siktemål å forene alle som kan forenes mot dem som undertrykker og utplyndrer den samiske nasjonen, nemlig det norske borgerskapet.

Reindriftssamene utgjør i dag kjernen i den særegne samiske økonomien og er de viktigste bærerne av samisk språk og kulturtradisjoner. Ethvert angrep på dem er derfor et angrep på hele den samiske nasjonen. Følgelig må også hele den samiske nasjonen reise kampen mot disse angrepa.

De eneste som tjener på at frontlinjene går tvers igjennom den samiske nasjonen er den norske imperialismen. Ved å få kvitta seg med reindriftssamene, ligger veien åpen for en fullstendig likvidering av den samiske nasjonen. Det skulle være lett å se at sjøsamene ikke har interesse av å være med på å utrydde seg sjøl som nasjon og bli tvangsassimilert inn i den norske.

Den andre viktige motsigelsen vi må ta hensyn til når vi skal utvikle en taktikk for å bekjempe den nye reindriftslova, er motsigelsen mellom det samiske og det norske folket. Denne motsigelsen er i likhet med den første et resultat av den norske imperialismen. Det norske borgerskapet har lyktes en god del med å spre norsk nasjonalsjåvinisme og fordommer overfor samene. At det norske folket har objektive interesser av å støtte samenes kamp for nasjonal og sosial frigjøring er helt i samsvar med Marx-tesen om at «et folk kan ikke være fritt så lenge det undertrykker andre folk». Dessuten er den samiske nasjonen en viktig alliert for det norske proletariatet og arbeidende folket i kampen for å styrte den borger-

lige, norske staten og bygge sosialismen. Det er derfor nødvendig å se litt nærmere på hvordan denne motsigelsen kommer til uttrykk.

Odelstingsproposisjon akkompagnert av rasisme.

Før Landbruksdepartementet la fram sitt lovforslag var komiteens innstilling sendt rundt til forskjellige organisasjoner for kommentarer. Disse kommentarene følger med i Ot.prop. nr. 9, og osrer av forakt for samenes interesser. Jeg skal vise noen eksempler:

Direktoratet for statens skoger: «Direktoratet anser det som en vesentlig svakhet ved Reindriftslovkomiteens innstilling at den på visse punkt er for isolert og ensidig preget av hensynet til reindriftsnæringen uten tilstrekkelig hensyn til andre interesser. og antyder at komiteen på enkelte punkt har gått for langt i retning av å tilgodese reindriften på bekostning av *bedre prioriterte interesser.*»

Norges Skogeierforbund: «Skal reindriftsnæringen kunne hevde seg i fremtiden, må man basere den på klare økonomiske lønnsomhetsprinsipper. Det krever forskning på vitenskapelig, objektivt grunnlag *frigjort* fra tradisjonsbundne faglige og sosiale forestillinger om næringen og dens utøvere.»

Finnmark fylkeslandbruksstyre: «Det vil være urealistisk om reindriften i kraft av *påståtte* gamle rettigheter skal kunne hindre annen næringsutvikling med det resultat det ikke blir plass for den befolkningsøkning som finner sted både blant reindriftssamene og i andre næringer.»

Porsanger jordstyre: «Jordstyret sier at det finnes flere eksempler på at flinke, edruelege og samvittighetsfulle reindriftssamene er blitt formuende på forholdsvis kort tid. Hovedårsaken er at de har forvaltet sin kapital og øvrige midler på en for-

nuftig måte og at de har gjetet sine dyr omsorgsfullt.»

Troms fylkeslandbruksstyre: «Fylkeslandbruksstyret framholder at det er jordbruk og fiske som har båret fylke fram til hva det er i dag. Hadde ikke «innflytterne» tatt naturressursene i sterkere bruk enn reindriftsnæringen maktet, ville det vært smått bevendt med fylket.»

Dette er bare noen få eksempler av mange på hvordan det blir piska opp en hetsstemning mot reindriftssamene som bare tjener den hensikt og lede oppmerksomheten bort fra det saka gjelder og for å skjule det faktum at det er den norske imperialismen som har skapt problemene. I tillegg tjener det også den hensikt å splitte reindriftssamene fra alle sine naturlige allierte.

Samene har særretter

Det blir en seig og langvarig kamp å forklare det norske proletariatet og det norske arbeidende folket at samene har krav på særretter i og råderett over de samiske områdene. Om noen kan vise til at familien har bodd i de samiske områdene

i generasjoner eller at det knapt nok fins samer der de bor, så endrer ikke det en tøddel på at samer har historiske og rettmessige krav på særretter i de områdene hvor de tidligere var enerådende. Det at samene nå er blitt trengt tilbake på stadig mindre områder er utelukkende et resultat av norsk kolonialisme og kan følgelig ikke være utgangspunktet for en diskusjon om deres retter. Det norske arbeidende folket plikter å støtte samenes kamp for nasjonal og sosial frigjøring. Som Marx sa om det irske spørsmålet i 1869: «Den engelske arbeiderklassen vil ikke kunne befri seg selv så lenge Irland ikke er blitt befridd for det engelske åk.» Følgelig må vi støtte kampen mot den nye reindriftslova sjøl om det i noen tilfeller *tilsynelatende* står i motstrid til interessene til deler av det norske arbeidende folket i de samiske områdene.

Det fins et utall av eksempler hvor djupt den norske nasjonalsjåvinismen sitter enten det gjelder fiskeretten i Altaelva eller «reinplagen» i Hammerfest. For alle demokratisk innstilte mennesker kommer en ikke utenom å analysere sånne spørsmål utifra det nasjonale spørsmålet og ut i fra nødvendigheten av samenes nasjonale frigjøring.

Kraftutbygging raserer

I likhet med det vi slo fast i forbindelse med den nye reindriftslova, så må vi også her ta utgangspunkt i det nasjonale spørsmålet. Det betyr at vi i prinsippet må gå imot at andre enn samene sjøl kan avgjøre hva naturressursene deres skal brukes til. Vi må kjempe for samenes eksklusive rett til å ha det avgjørende ordet i enhver diskusjon om bruk av de naturrikdommene de rettmessig har krav på. På

den andre sida kan vi ikke nøye oss med bare å slå fast dette prinsippet. Vi må vurdere de konkrete forholda og de planene som foreligger og gjennom det påvise at det ikke er i samenes interesser at den planlagte kraftutbygginga blir gjennomført.

For det første er vi sjølsagt ikke prinsipielt imot kraftutbygging. Den demagogien som Norges vassdrags- og elektrisi-

tetsvesen (NVE) og andre sprer om at alle som går imot utbygginga er «roman-tikere» som ønsker seg tilbake til steinalderen osv., er ikke noe annet enn et forsøk på å tilslore hva saka dreier seg om. Det vi går imot er kraftutbygging som under dekke av å skulle skape arbeidsplasser og «framskritt» i stedet raserer næringsgrunnlaget til den samiske nasjonen og avfolker utkantstrøka, mens monopolkapitalen med A/S Sydvaranger o.l. hover inn store profitter.

Norges Reindriftssamers Landsforbund (NRL) har slått fast at hvert dekar som går til utbygging betyr tapt beite og en direkte reduksjon av grunnlaget for næringa. I tillegg vil utbygging av veier og anleggsvirksomhet føre med seg økt ferdsel i reinbeiteområda. All ferdsel skader reindrifta. Reinen får ikke beitero, flokkene flytter på seg og kan lettere blande seg sammen — noe som fører til store problemer for reineierne. Utbygging skader også fiske både i innlandet og fiske i fjordene. Temperaturendringer fører til minskt produksjon av yngel. Økt produksjon av sarr og bunnis om vinteren og isgang om våren ødelegger gyte og oppvekstplasser for laks.

Samene har til nå *bare* tapt på den kraftutbygginga som er gjennomført. Den har drivi samene tilbake fra område etter område, mens de erstatningene som er blitt utbetalt (de gangene det er blitt betalt noe i det hele tatt) bare kan vekke latter. Det er til i dag gjennomført over 100 små og store reguleringer i de samiske områdene, og samene har ført en uopphørlig kamp mot disse. Bare for å nevne noen eksempler fra de siste åra, har vi hatt Åbjøra og Vefsnareguleringene i Nordland og Skibotn i Troms som begge blei vedtatt utbygd tross massiv motstand fra samene og andre.

Det er et faktum at kraftutbygginga nødvendigvis har ført til store ødeleggelser for de tradisjonelle samiske næringer-

ne. Jeg skal ikke gå nærmere inn på de utbyggingene som har funnet sted, men se på de planene som nå fins for videre utbygging. Jeg vil konsentrere meg om Finnmark. Men før det må det nevnes at det i 1975 var 10 større reguleringer enten under utbygging eller planlagt i viktige samiske bosettings- og bruksområder bare i Nordland. Opprinnelig var planene full regulering av Alta/Kautokeinoelva gjennom å demme ned Masi, ei av de beste samiske jordbruksbygder i Finnmark. Dette blei som kjent stoppa takket være resolutt kamp fra samene i Masi som også fikk støtte fra alle deler av fylket. Det neste framstøtet gikk ut på å spare Masi, men til gjengjeld demme opp andre deler av vassdraget samt en del av Tana-vassdraget. Ei løsning som utgjorde en like stor trusel mot de samiske næringene. Til tross for at alle de vekslende alternativene blei avvist av samene, vedtok Finnmark Fylkesting utbygging med 24 (DNA og Høyre) mot 11 stemmer. Mens saka ligger og venter på konsesjonsbehandling i Stortinget jobber NVE videre med planene sine. Med jevne mellomrom dukker det opp nye alternativer med tall og prognoser. Taktikken bak dette er å skape forvirring og usikkerhet. Folk som blir ramma av utbygging av Alta/Kautokeino-vassdraget blir satt opp mot folk som blir ramma av utbygging i Skaidi, Kvænangen osv.

Motstanden mot utbygging har brei støtte

Den taktiske situasjonen i spørsmålet om kraftutbygging skiller seg fra kampen mot rasering av reindrifta. I motsetning til den, så blir også de samiske småbrukerne og den arbeidene norske befolkninga *direkte* ramma av raseringa. Det blir derfor lettere og finne allierte i denne kampen. Men likefullt er kjernen i kampen spørsmålet om hvem som skal ha

råderetten over de områdene det gjelder. Det første som må gjøres er å blåse liv i aksjonskomiteen mot utbygging. Komiteen som langsomt døde ut da utbygging av Alta/Kautokeino ble vedtatt, hadde brei massestøtte både fra den norske og den samiske befolkninga. Den viste at det er fullt mulig å samle kreftene mot utbygging. Den eneste måten å få stansa videre utbygging på er at kampen reises for fullt igjen. Samtidig må de motsigelsene som har oppstått på grunn av splitt og hersk-taktikken til staten gjennom NVE (ved å sette de forskjellige kommunene opp mot hverandre), løses ved å avsløre grunnlaget for framgangsmåten. For den samiske nasjonen er det likegyldig hvilke alternativer som velges — alle vil være en

alvorlig trusel mot eksistensgrunnlaget dens.

Konsekvensen av utbygging vil også være at den skjerper de motsigelsene som vi behandla under reindriftslova, i og med at det vil bli enda trangere og mindre plass igjen for reinen. For den norske befolkninga er situasjonen noe annerledes da en utbygging i f.eks. Alta ikke vil få så store direkte konsekvenser for en som bor i Kvænangen. Dette har de norske imperialistene skjont og de prøver derfor bevisst å slå en kile inn i den enheten som kom til uttrykk gjennom aksjonen mot utbygging av Alta/Kautokeino-vassdraget.

Forsvar den samiske kulturen

Innledningsvis slo jeg fast at vi ikke bare kunne nøye oss med å slåss mot angrep på den samiske økonomien. Om språkets betydning for et samfunn skriver Stalin i «Marxismen og språkvitenskapen» (s. 13 oktober): «Språket eksisterer og er skapt nettopp for å tjene samfunnet som helhet, skapt som bindeledd mellom menneskene, for å være felles for medlemmene i samfunnet. Det skal tjene alle medlemmene i samfunnet i like stor grad uten hensyn til de hvilken klasse de tilhører. Men hvis et språk slutter å være et felles språk for hele folket, hvis det foretrekker og støtter en bestemt sosial gruppe i samfunnet på bekostning av de andre sosiale gruppene i samfunnet — da mister det sin kvalitet, slutter å være et bindeledd mellom menneskene, forvandles til en sjargong for en bestemt sosial

gruppe, forfaller og dømmer seg selv til å forsvinne.» (s. 26 samme sted): «Et samfunn som ikke har et språk som forstås av samfunnet og er felles for samfunnsmedlemmene, innstiller altså produksjonen, bryter sammen og opphører å eksistere som samfunn. I denne betydning er språket som middel til samkvem, samtidig et redskap i samfunnets kamp og utvikling.»

Forbud mot samisk undervisning

Helt fra 1880-åra og fram til 1967 var det forbudt å undervise i og på samisk i skolen. Det er ikke vanskelig å forestille seg hvilke enorme skadevirkninger det har hatt for den samiske nasjonen at den har blitt avskjært muligheten til å få skikkelig opplæring i morsmålet. Resultatet

tatet er bl.a. at en stor del av samene ikke kan samisk. I en undersøkelse som Statistisk sentralbyrå foretok i 1970 i Nordland/Troms/Finnmark svarte 10 700 at de hadde samisk som første-språk (bare 9 000 regna seg som same). 16 300 hadde far eller mor som hadde samisk språk som førstespråk. At denne undersøkelsen ikke gir et riktig bilde av virkeligheten når det gjelder tallet på samer i Norge trenger ikke å bety at det tallet som angir hvor mange som har samisk som første språk er feil. Nedgangen fra forrige generasjon til den som svarte, sier dessuten noe om bevegelsen. Det er ihvertfall ikke sånn at flere og flere kan samisk. Men undersøkelsen sier ingenting om hvor mange som kan skrive samisk, og det tallet er med sikkerhet langt mindre. Denne systematiske utestenginga av samisk i skolen har også ført til at det omtrent ikke eksisterer samisk litteratur.

I tillegg kommer også det at flyttsamebarna blei tvangssendt på internat hvor de i lange tider blei avskjært fra det hjemlige samiske miljøet. Det at de på sånne internater blei indoktrinert i den «overlegne» norske «sivilisasjonen» førte til at mange tok avstand fra alt som var samisk. Til tross for at dette forbudet blei opphevd i 1967, er tilstanden for samiske ungdommer fremdeles under enhver kritikk. At de gamle forbudskunstene ikke er glemt viser at det f.eks. på flere skoler er joikeforbud. Joiken, som er en viktig bestanddel av den samiske kulturen, blir stempla som hedensk og primitiv. Men unntak av de tre første klassene i grunnskolen i Kautokeino, Karasjok, Tana og Porsanger, hvor de har samisk som hovedspråk, er fremdeles de fleste samebarna henvist til norske skoler. For dem som vil ha videre utdanning er gymnaset i Karasjok eneste mulighet hvor en har sa-

Den systematiske undertrykkelsen av samisk i skolen er et viktig hinder i samenes kamp for å bevare sin kultur.

misk enten som hoved- eller sidemål. På husflidskolen i Kautokeino er det mulighet til å få samisk språkundervisning i samisk 2 timer i uka ved søm- og vevelinja. På jern og metall-linja 1 time i uka. Det finnes nesten ikke faglitteratur på samisk og de norske lærebøkene som blir brukt inneholder ingenting om samisk kultur og historie. Den delen av historia som omfatter samene er sjølsagt bare en skjønnmaling av hvordan de «siviliserte» norske hjalp de «enkle og primitive»samene. (Reidar Hirsti sier det riktignok noe sterkere: «Misjonsarbeidet ble også ledsaget av en *ufornuftig* fornorskningsspolitikk ...»)

For sør-samenes vedkommende fins det en sameskole i Hattfjelldal og en i Snåsa. Denne skolen har samene kjempa for i 60 år. Så vidt jeg veit fins det bare en lærebok på sør-samisk som kom i 1976.

I tillegg til det jeg har nevnt har vi samisk institutt på universitetene i Tromsø og Oslo hvor undervisninga er lagt opp til å lære nordmenn samisk. På Lærerskolen i Tromsø og Distriktshøyskolen i Alta er det visstnok også muligheter for samiskundervisning.

Kritisk situasjon for samisk språk

Denne korte oppsummeringa viser hvor kritisk situasjonen er for den samiske ungdommen. Hvis den samiske nasjonen skal fortsette å eksistere er det en forutsetning at det har et felles språk som blir *brukt*. Situasjonen i dag er at det bare er enkelte grupper av samene, antakelig bare i de samiske kjerneområdene Tana, Nesseby, Karasjok og Kautokeino som bruker samisk som førstespråk. Innafor det samiske proletariatet som vil bli den ledende krafta for nasjonal frigjøring og revolusjon er fornorskinga kommet særlig langt. Grunnen til det er at det i de samiske kjerneområdene knapt fins industri slik at de er tvunget til å dra til større

sentra hvor norsk blir dagligspråket. Det samme gjelder for den samiske ungdommen. Riktignok fins det mange historiske eksempler på at språk har overlevd utrolig lenge og har motstått mange og harde angrep. Men det er likevel ingen tvil om at språket langsomt vil bli isolert til ganske få områder og med tida dø ut hvis ikke det øyeblikkelig reises kamp for samisk. At det ikke engang i de samiske kjerneområdene i dag er vanlig å bruke samisk til annet enn private samtaler viser reaksjonen fra Kautokeino Lensmannskontor da de mottok et brev fra en skoleklasse i Masi. Brevet var skrevet på samisk og blei derfor sett på som en provokasjon!

Samisk må brukes og utvikles

Språkets betydning for den samiske kunsten og litteraturen er sjølsagt. Forutsetninga for at det skal utvikles samisk massekultur er at de samiske massene bruker sitt eget språk. Betydninga av kulturen i en nasjonal frigjøringskamp oppsummerer Mao på følgende måte: «I vår kamp for det kinesiske folkets frigjøring finnes det forskjellige fronter, deriblant pennens og geværrets fronter, de kulturelle og de militære frontene. For å vinne seier over fienden må vi først og fremst lite på armeen med geværer. Men denne armeen alene er ikke nok. Vi må også ha en kulturarme, og den er absolutt uunnværlig når vi skal sammensveie våre rekker og beseire fienden.» (Skrifter i utvalg s. 183)

Det er på grunnlag av dette at jeg innledningsvis hevda at opprettelsen av Samisk Institutt var progressivt. Instituttet som er retta inn på forskning om samiske spørsmål, bl. a. en samisk historiebok, er et viktig skritt for at det kan lages undervisningsmateriell for samene.

Når det gjelder de krav som må reises mener jeg AKP(m-l)s sameprogram sum-

merer opp de viktigste. Under pkt. 6 og pkt. 7 står det:

«6. Full støtte til all aktivitet som kan utvikle det samiske folkets nasjonale bevissthet og enhet. Samene skal få all den støtte de ønsker til bevaring og videreutvikling av samisk hjemmeproduksjon og husflid, folkemusikk, litteratur og billedkunst. Betingelsesløs og uinnskrenket støtte til samiske aviser og publikasjoner. Utvidelse av samiske sendinger i radio og fjernsyn. Rask utbygging av egen samisk radiostasjon.

7. Samene har rett til sjøl å utforme sin egen utdanning. Samisk språk sidestilles med norsk i skolen. Samiske lærebøker i alle fag. Samisk historie som del av pensum for både samer og nordmenn. Samisk opplæring av norske barn i samiske områder. Mot all fornedring av det samiske folket i så vel samiske som norske skolebøker. Desentralisering av skolene etter foreldrenes ønsker. Større utdanningsmuligheter i samiske områder for samiske og norske lærere som vil lære samisk språk og historie. Spesielle opp- og stipendrettigheter for alle samer som ønsker utdanning over grunnskolen.»

I tillegg står det krav om opprettelse av Samisk Institutt som nå er forelda, men her må det rettes krav om sikring av instituttets økonomi.

Den samiske ungdommen drivkrafta i denne kampen

Når det gjelder denne kampen så må nødvendigvis den samiske ungdommen gå i spissen for denne. Det er de som i dag merker undertrykkinga innafor de forskjellige skoleslaga direkte på kroppen. Det at denne kampen særlig angår ungdommen understreker også betydninga av denne kampen. Hvis samenes kamp for nasjonal og sosial frigjøring skal føres fram til seier, er det av avgjørende be-

Den samiske ungdommen må vinnes for den nasjonale kampen, en forutsetning for framgang.

tydning at den samiske ungdommen vinnes for denne kampen. Mao sier om ungdommen at den er den mest aktive og vitale krafta i et samfunn, og at ungdommen er de minst konservative i sin tenkning. Men det betyr ikke at den samiske ungdommen automatisk vil slutte opp om den samiske motstandskampen. De mangler erfaring og lar seg lett påvirke. Derfor er det spesielt viktig å reise den samiske ungdommen til kamp for sine daglige interesser for at de skal få den nødvendige erfaring og vinnes over på den riktige sida. Samtidig trenger de støtte fra den norske ungdommen som plikter å støtte de krav den samiske ungdommen stiller. I dag er ikke den alliansen særlig utvikla. For det første så har verken YLI eller NGS lagt ned særlig mye tid for å kjempe for den samiske skoleungdommens demokratiske retter. Gymnasiastene (mot NGS-ledelsens vilje) har f. eks. ført en aktiv kamp for nynorske lærebøker, men har svikta kampen for samiske lærebøker. Resultatet av det ser

vi bl. a. i at Karasjok gymnas nå har meldt seg ut av NGS. De hevder rettmessig at NGS ikke forsvarer deres retter, og er en organisasjon for de norske gymnasiastene. Det at NGS unnlater å ta opp kampen for at samene skal ha de samme retter i skolen som nordmennene er det samme som å godta undertrykkinga. Det må derfor bli ei viktig kampa for progressive innafor NGS å reise denne kampen.

For det andre har det utvikla seg en separatistisk ide blant den samiske ungdommen som avviser en allianse med den norske ungdommen. Det prinsipielle synet vårt på alliansen mellom det norske og det samiske folket og på separatismen er tatt opp i den andre artikkelen. Det er viktig å holde fast ved at sjøl om separatismen svekker kampen for nasjonal frigjøring og revolusjon, er den samtidig uttrykk for opprør mot undertrykkinga og for nasjonal stolthet. Den eneste måten å slåss for denne alliansen på er å aktivt støtte den samiske ungdommen og gjennom det vise at den norske ungdommen er *verkelige* allierte.

Organisering av de samiske massene

Om organisering av de breie massene skriver Mao i «Organiser dere!» (Skrifter i utvalg, Oktober forlag, s. 216):

«Store bedrifter og framsteg har i år blitt gjort på alle områder av produksjonen og grenseregionen har fått et nytt ansikt. Kjensgjeringene har til fulle vist riktigheten av politikken som konferansen av eldre kadrer antok. Hovedpunktet i denne politikken er å organisere massene, mobilisere og organisere til en stor arbeidshær alle tilgjengelige krefter uten unntak — folket, hæren, regjeringa og andre organisasjoner og skolene — alle menn og kvinner, unge og gamle, som kan bidra med arbeidskraften sin på deltid eller fulltid.» Videre skriver Mao (s.

217): «Å organisere massenes styrke er en politikk. Finnes det en motsatt politikk? Ja, det gjør det. Det finnes en politikk som mangler massesynspunktet, unnlater å stole på massene eller å organisere dem, vier oppmerksomheten sin utelukkende til å organisere det vesle antallet mennesker i de organisasjonene som har å gjøre med finanser, forsyninger og handel, mens ingen oppmerksomhet blir viet til å organisere massene i landsbyene, hæren, regjeringa og andre organisasjoner, skolene og fabrikkene. Den behandler økonomisk arbeid ikke som en brei bevegelse eller som en utstrakt front, men bare som et middel til å dekke finansielle underskudd. Det er den andre politikken, den gale politikken.»

Å organisere de samiske massene til å reise de kampene vi har vært inne på, er et avgjørende steg for utfallet av kampen for nasjonal og sosial frigjøring for den samiske nasjonen. Vi skal derfor se litt på de samiske organisasjonene som fins i dag.

DE SAMISKE ORGANISASJONENE

De to viktigste samiske organisasjonene i dag er NRL (Norske reindriftsamers landsforbund) som blei stifta i 1948, og NSR (Norske samers riksforbund) som blei stifta i 1968. NRL blei splitta i 1960 hvor ei gruppe brøyt ut og stifta Nordland reinsameforening. Grunnlaget for splittelsen var at formannen i foreninga, Nils O. Kappfjell, blei kasta fordi han hadde dratt på vennskapstur til Sovjet. NRL har inngått en hovedavtale med staten om reindrifta som trådte i kraft sommeren 77. NRL fikk gjennom denne avtalen forhandlingsrett med staten om økonomiske, faglige, sosiale og organisasjonsmessige forhold.

NSR bygger på lokale Sami Særvi lag (Samisk selskap). Det fins om lag 20 slike

lokale avdelinger av Sami Særvi. I NSRs formålsparagraf står det: «Forbundets viktigste oppgave er å hevde den samiske folkegruppens rettigheter overfor norske myndigheter og arbeide for å bedre same-nes sosiale og økonomiske forhold.» I motsetning til NRL som er en yrkesorganisasjon, er NSR åpen for alle samer.

Vinteren 74/75 blei det i Alta starta en organisasjon som blei kalt SOG (på norsk: Samiske elevers samling). Denne organisasjonen er i dag så vidt jeg veit ikke lenger aktiv.

I tillegg til disse organisasjonene har vi Samefolkets liste, som er en tverrpolitisk valgorganisasjon. Den viktigste målsettinga er å få samer inn i parlamentariske organer. Lista fikk liten oppslutning ved siste valg.

Norsk Sameråd er et samarbeidsorgan som blir pekt ut av regjeringa. DNAs folk i rådet går f. eks. mot kraftutbygging, mens DNA som kjent ellers går i spissen for utbygging.

Både NRL og NSR har tatt mange bra standpunkter i konkrete dagskampsaker. Begge har f. eks. gått imot både det nye reindriftslovforslaget og kraftutbygging i de samiske områdene. De har også ved flere anledninger hevdet samefolkets rett til sjøl å bestemme over de samiske områdene. På den andre sida er det etter vår oppfatning klart at ingen av disse to organisasjonene fungerer som kamporganisasjoner som organiserer de breie massene av samene. Ei viktig oppgave for NRL og NSR i framtida må derfor bli både å aktivisere de medlemmene de har og i tillegg vinne mange flere medlemmer. Det er også nødvendig å bekjempe byråkratismen i organisasjonene. Erfaringer fra hele verden viser at det er nødvendig at massene aktivt deltar i kampen for sine retter. Samene må stole på egne krefter og ikke overlate til en håndfull representanter i alskens komiteer og utvalg til å

føre kampen for seg. Hvis arbeidet med de dagskampsakene jeg har tatt opp i denne artikkelen skal vinne framgang, må alle samer være med i disse kampene. Massedemonstrasjoner, underskriftsaksjoner, streiker, boikottaksjoner, ja, alle former for protester med brei oppslutning er det eneste språket fienden skjønner. Hvis f. eks. samene i Masi hadde stolt på såkalte «folkevalgte» organer, hadde bygda deres snart ligget under vann. Nettopp fordi det blei reist en brei massebevegelse mot neddemming måtte fienden trekke seg tilbake. For å organisere slike kamper trenger samene sterke og sjølstendige kamporganisasjoner med mange medlemmer.

Det samiske proletariatet

Det strategiske målet for samenes kamp er nasjonal og sosial frigjøring gjennom en sosialistisk revolusjon i Norge. Fordi det dreier seg om en sosialistisk revolusjon følger at den samiske arbeiderklassen vil være den viktigste drivkrafta i denne kampen. Marxismen-leninismen er helt klar på dette punktet: arbeiderklassen er den mest konsekvente revolusjonære klassen. Men de sakene vi har gått igjennom i denne artikkelen viser også betydninga av hele det arbeidende samiske folket. På grunn av den nasjonale undertrykkinga har den samiske nasjonen fått en forkrøpla utvikling. Den norske imperialismen har hindra samene i å utvikle en egen industri, slik at den samiske økonomien i dag er prega av å være en «bonde og småbruks»-økonomi.

Den samiske arbeiderklassen har systematisk blitt pressa ut av de samiske kjerneområdene og har vært utsatt for det sterkeste assimileringsspillet. Det forhindrer ikke at den samiske nasjonen har den viktigste krafta si i denne klassen når den nasjonale kampen vokser.

For å lette nedlastinga er bladet delt i flere filer. Se www.akp.no/ml-historie/pdf/rode_fane/1977/ for de øvrige.